

Uitvoeringsagenda cultuur en erfgoed 2025-2032

Provincie Zeeland

Concept 11.11.2024

Inhoud

1. Aanleiding	4
2. De Zeeuwse uitdagingen	4
3. Ambities en doelen per thema	6
3.1 Basis voor cultuur & erfgoed.....	13
Interbestuurlijk toezicht gebouwd erfgoed en archeologie	15
Bibliotheekwerk	17
Archeologisch depot	18
Ondersteuningsorganisaties.....	20
Restauratieopgave rijksmonumenten	21
Akkoord cultuur en erfgoed met Zeeuwse gemeenten.....	23
Meerjarige subsidies kunsten en festivals.....	25
Musea	26
Collectiecentrum Zeeland	28
3.2 Participatie & publieksverbreding	30
Publieksarcheologie	31
Immaterieel erfgoed	33
Vrijwilligers.....	35
Herdenken en vieren.....	36
3.3 Jeugd & jongeren	39
Cultuur- en erfgoededucatie	40
Cultuur- en erfgoedbeoefening.....	43
Talent- en beroepsontwikkeling	44

3.4 Makersklimaat & kennisontwikkeling.....	46
Provinciale Onderzoeksagenda Archeologie Zeeland (POAZ).....	47
Professioneel kunstklimaat	48
Productie.....	50
Onderzoek en opdrachten	50
3.5 Innovatie & transitie.....	52
Herbestemming en verduurzaming van gebouwd erfgoed	53
Transitieopgaven in de fysieke leefomgeving	54
Nieuw erfgoed	56
Grensoverstijgende samenwerking	57
4. Financiën.....	58
5. Bijlagen	61
Bijlage I. De visie van Provincie Zeeland op participatie.....	61
Bijlage II. Uitgangspunten Regeling Meerjarige subsidie kunsten en festivals	63
Bijlage III. Begrippenlijst	65
Bijlage IV. Bronnenlijst.....	73

1. Aanleiding

Het koersdocument 'Meer waarde voor cultuur en erfgoed in Zeeland (2025-2032)' is op 30 januari 2024 vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Provincie Zeeland. Het koersdocument beschrijft de provinciale ambities voor de cultuur- en erfgoedsector in Zeeland tot 2032. Provincie Zeeland heeft de ambities uit het koersdocument 'Meer waarde voor cultuur en erfgoed in Zeeland (2025-2032)' vertaald naar een meerjarige 'Uitvoeringsagenda cultuur en erfgoed (2025-2032)'. Gedeputeerde Staten geven met deze uitvoeringsagenda richting aan de middelen voor cultuur en erfgoed voor de komende acht jaar.

2. De Zeeuwse uitdagingen

In het koersdocument zijn de Zeeuwse uitdagingen op het gebied van cultuur en erfgoed beschreven. Deze uitdagingen maken zichtbaar dat er iets moet veranderen. Provincie Zeeland streeft ernaar cultuur en erfgoed meer waarde te laten toevoegen aan de samenleving en te verbinden met grote veranderingen en opgaven. De Provincie wil het cultuur- en erfgoedklimaat op orde krijgen en in relatie tot elkaar versterken. De stip op de horizon? In 2032 kent Zeeland een gezonde en dynamische cultuur- en erfgoedsector die zichtbaar, toegankelijk en te benutten is voor en door iedereen. Een sector waar Zeeland trots op is.

Er zijn een aantal veranderingen die Provincie Zeeland doorvoert om deze ambitie te realiseren. Deze veranderingen gaan voor een deel over de herziening van de provinciale verantwoordelijkheid. Hiervoor gaat Provincie Zeeland:

- de huidige cultuursubsidies herzien;
- de aandacht vergroten voor het aantrekken van landelijke middelen en voor de inzet van matching;
- de taken herijken van de ondersteuningsorganisaties;
- de samenwerking intensiveren met de Zeeuwse gemeenten;
- een kwaliteitsimpuls geven op het gebied van cultuur en erfgoed;
- toewerken naar een stelselherziening cultuur vanaf 2028 (in relatie tot het Rijkscultuurstelsel);
- de culturele codes toepassen en deze tot onderdeel maken van de prestatieafspraken bij alle subsidies;
- onderzoeken, monitoren en actief meedoen aan kennisdeling.

Provincie Zeeland werkt met deze uitvoeringsagenda aan een open sector, waarin inclusiviteit en diversiteit structureel aandacht krijgen. Dit draagt bij aan een productieve en veilige omgeving. En aan het positioneren van Zeeland als een aantrekkelijk vestigingsgebied, in het bijzonder voor (jong) talent.

Verandering heeft tijd nodig. Daarom heeft deze uitvoeringsagenda een looptijd van acht jaar. Er is een evaluatiemoment in het vierde jaar (2028) waarbij de Zeeuwse gemeenten en de Zeeuwse cultuur- en erfgoedsector worden betrokken. Dit geeft de ruimte om de veranderopgaven zorgvuldig en gefaseerd door te voeren.

Verandering vraagt om draagvlak. De uitvoeringsagenda is daarom tot stand gekomen op basis van een participatietraject, waaronder een klankbordgroep met een adviserende rol. Provincie Zeeland vindt het belangrijk om op Zeeuwse thema's en opgaven, waarvan cultuur en erfgoed belangrijke onderdelen zijn, een goede samenwerkingsrelatie te hebben met alle belanghebbenden.

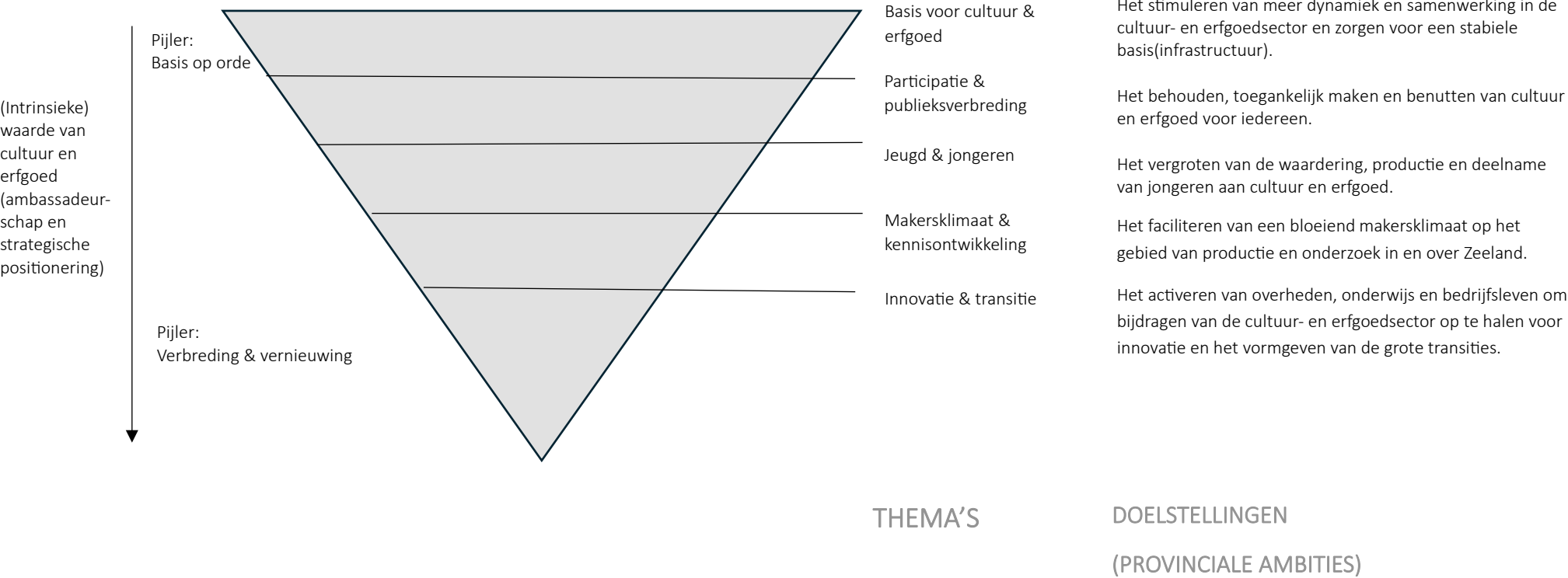
Benieuwd naar de visie van Provincie Zeeland op participatie?
Zie bijlage I.

3. Ambities en doelen per thema

De uitvoeringsagenda is opgebouwd uit vijf thema's. Deze zijn afgeleid van de vijf ambities uit het koersdocument. Ieder thema heeft een doelstelling. Met deze doelstellingen realiseert Provincie Zeeland de ambities van het koersdocument.

	AMBITIES EN DOELEN PER THEMA				
Thema	Basis voor cultuur & erfgoed	Participatie & publieksverbreding	Jeugd & jongeren	Makersklimaat & kennisontwikkeling	Innovatie & transitie
Doelstelling	Het stimuleren van meer dynamiek en samenwerking in de cultuur- en erfgoedsector en zorgen voor een stabiele basis(infrastructuur).	Het behouden, toegankelijk maken en benutten van cultuur en erfgoed voor iedereen.	Het vergroten van de waardering, productie en deelname van jongeren aan cultuur en erfgoed.	Het faciliteren van een bloeiend makersklimaat op het gebied van productie en onderzoek in en over Zeeland.	Het activeren van overheden, onderwijs en bedrijfsleven om bijdragen van de cultuur- en erfgoedsector op te halen voor innovatie en het vormgeven van de grote transities.

De thema's zijn opgebouwd als een omgekeerde piramide. Een focus op thema's makersklimaat & kennisontwikkeling en innovatie & transitie is alleen mogelijk als het thema basis voor cultuur & erfgoed op orde is. De thema's participatie & publieksverbreding en jeugd & jongeren zijn de verbindende factoren.

Onze werkwijze

Ieder thema in deze uitvoeringsagenda heeft verschillende onderwerpen. Deze onderwerpen verwijzen naar functies en soms naar organisaties. De onderwerpen zijn onderdeel van huidig provinciaal beleid of behoeften die de Provincie signaleert in het veld. In onderstaande tabel wordt per onderwerp beschreven wat Provincie Zeeland blijft doen, anders gaat doen, extra gaat doen of niet meer gaat doen.¹

De verschillende onderwerpen worden in de uitvoeringsagenda uitgewerkt volgens de structuur van de drie pijlers uit de 'Ontwikkelagenda Cultuur 2022-2024': intrinsieke waarde, basis op orde, vernieuwing en verbreding. De (intrinsieke) waarde van cultuur en erfgoed, met als onderwerpen ambassadeurschap en strategische positionering, heeft een paraplufunctie en hangt boven alle thema's.

	ONDERWERPEN PER THEMA				
Thema	Basis voor cultuur & erfgoed	Participatie & publieksverbreding	Jeugd & jongeren	Makersklimaat & kennisontwikkeling	Innovatie & transitie
Doel	Het stimuleren van meer dynamiek en samenwerking in de cultuur- en erfgoedsector en zorgen voor een stabiele basis(infrastructuur).	Het behouden, toegankelijk maken en benutten van cultuur en erfgoed voor iedereen.	Het vergroten van de waardering, productie en deelname van jongeren aan cultuur en erfgoed.	Het faciliteren van een bloeiend makersklimaat op het gebied van productie en onderzoek in en over Zeeland.	Het activeren van overheden, onderwijs en bedrijfsleven om bijdragen van de cultuur- en erfgoedsector op te halen voor innovatie

¹ De veranderopgaven zijn per onderwerp in beeld gebracht met behulp van een matrix met sturingskwadranten. Deze matrix is onderdeel van een raamwerk voor strategiebepaling dat The Dutch Research Institute For Transitions (DRIFT) en Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB) ontwikkelden in opdracht van het ministerie van I&W. Het raamwerk geeft beleidsmakers een helder handelingsperspectief voor sturing in transities.

					en het vormgeven van de grote transitie.
Pijler: Basis op orde	- o Interbestuurlijk toezicht gebouwd erfgoed en archeologie - o Bibliotheekwerk - o Archeologisch depot - o Ondersteuningsorganisaties - o Restauratieopgave rijksmonumenten - o Akkoord cultuur en erfgoed met Zeeuwse gemeenten - o Meerjarige subsidies kunsten en evenementen - o Musea	- o Publieksarcheologie - o Immaterieel erfgoed - o Vrijwilligers	- o Cultuur- en erfgoededucatie - o Cultuur- en erfgoedbeoefening	o Provinciale Onderzoeksagenda Archeologie Zeeland (POAZ)	

Pijler: Verbreiding & vernieuwing	○ Collectiecentrum Zeeland	○ Herdenken en vieren	○ Talent- en beroeps-ontwikkeling	○ Professioneel kunstklimaat ○ Productie ○ Onderzoek en opdrachten	○ Herbestemming en verduurzaming van gebouwd erfgoed ○ Transitieopgaven in de fysieke leefomgeving ○ Nieuw erfgoed ○ Grens-overstijgende samenwerking
---	--	---	---	--	--

Provinciale rol

Voor het bepalen van de provinciale inzet wordt per onderwerp rekening gehouden met een aantal zaken: de actuele situatie en opgaven, de behoeften van de cultuur- en erfgoedsector, de verantwoordelijkheid van (overheids)partners, en de rol die Provincie Zeeland voor zichzelf ziet. Het uitoefenen van de wettelijke taken en verantwoordelijkheden, met name op het gebied van interbestuurlijk toezicht, archeologie, monumenten en bibliotheken, vormen de basis. Daarnaast investeert Provincie Zeeland in de verbinding met de andere provinciale kerntaken op het gebied van economie en arbeidsmarkt, mobiliteit en omgevingskwaliteit. De Provincie heeft als middenbestuur in een regio zonder G40-gemeenten een verbindende rol tussen het Rijk en de regio. Daarnaast is Zeeland door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aangemerkt als een cultuurregio.

Provincie Zeeland beheert, regisseert, stimuleert en houdt toezicht waar cultuur en erfgoed de provinciale kerntaken raken. Zij agendeert, faciliteert en verbindt opgaven die geen provinciale verantwoordelijkheid zijn, maar wel het collectief van de sector en het provinciale belang raken. Ze zet in op het stimuleren van ontwikkelingen en is daarin proactief.

De verdeling van de primaire verantwoordelijkheden tussen overheden wordt gezien als volgt:

- Behoud en ontwikkeling lokale basisinfrastructuur: primair Zeeuwse gemeenten;
- Publieksverbreding, educatie en participatie: gezamenlijke verantwoordelijkheid in aanvulling op inzet Zeeuwse gemeenten en het Rijk;
- Innovatie, talent- en beroepsontwikkeling cultuursector, verbinding met andere provinciale kerntaken, opgaven en maatschappelijke transitie, archeologisch depot, wettelijke ondersteuningstaken en monitoring en kennisdeling: primair Provincie Zeeland.

De (intrinsieke) waarde van cultuur en erfgoed

Het is belangrijk voor de cultuur- en erfgoedsector dat bestuurders, bedrijven, inwoners en bezoekers de waarde van de sector erkennen en uitdragen. Steun en vertrouwen geven ruimte voor groei en versterking en laten aanzien en status stijgen. Dit biedt kansen. Denk aan het leggen van nieuwe verbindingen, het verrijken van programmering, het toenemen van zichtbaarheid, het versterken van het makersklimaat, het aantrekken van cultuur- en erfgoedprofessionals en het bereiken van nieuwe doelgroepen. Dit kan ervoor zorgen dat meer Zeeuwse culturele organisaties in de landelijke culturele basisinfrastructuur opgenomen worden. En het biedt kansen om voor de ontwikkeling en ondersteuning van de Zeeuwse cultuur- en erfgoedsector nieuwe financieringsbronnen te vinden.

Om dit te bereiken is inzet nodig. Inzet om de strategische positionering van de Zeeuwse cultuur- en erfgoedsector te versterken. Hieraan kunnen alle belanghebbenden bijdragen, vanuit de eigen verantwoordelijkheid. Provincie Zeeland kan belangen behartigen en bemiddelen, werken aan collectieve zichtbaarheid, vooruitdenken, verbindingen leggen en acteren vanuit zelfvertrouwen met een blijvend gevoel voor realiteit. Dit geeft de regio authenticiteit en energie in het uitdragen van de boodschap: 'Cultuur en erfgoed met en voor Zeeland!'

De inzet van Provincie Zeeland om de cultuur- en erfgoedsector in de komende uitvoeringsperiode lokaal, regionaal en (inter)nationaal te profileren en positioneren is als volgt:

- Provincie Zeeland is ambassadeur van de Zeeuwse cultuur- en erfgoedsector en gebruikt het eigen podium om de waarde ervan uit te dragen. Bestuurlijke activiteiten van Provincie Zeeland worden zichtbaar in relatie gebracht met het cultuur- en erfgoedveld. Daarnaast wordt ingezet op relatiebeheer met de (rijks)fondsen;
- Provincie Zeeland evalueert de Cultural Board in Zeeland (CBZ) en bepaalt op basis daarvan hoe en waar zij een adviserende, agenderende en (domein)verbindende rol ter ondersteuning van de overheden en de sector het beste kan beleggen;
- Een provinciale steuninstelling krijgt de taak om netwerkvorming en strategische positionering te ondersteunen via kennisdeling, bemiddeling en vertegenwoordiging van de sector in landelijke gremia;

- Het Zeeuws Cultureel Overleg, de Zeeuwse Erfgoed Coöperatie en Wij zijn de (Zeeuwse) kunsten worden ondersteund in de netwerkvorming en -activatie binnen de sector zelf;
- Provincie Zeeland onderzoekt of een digitaal platform bijdraagt aan netwerkvorming en kennisuitwisseling;
- Tot slot zet Provincie Zeeland, naast het bestuurlijk ambassadeurschap, in op een meer inhoudelijk ambassadeurschap. Prominente persoonlijkheden met inhoudelijke autoriteit worden een boegbeeld voor Zeeland. Deze ambassadeurs, afkomstig uit de lokale, regionale en (inter)nationale cultuur- en erfgoedsector, creëren aandacht, nieuws waarde en draagvlak voor nieuwe ontwikkelingen en projecten die uit deze uitvoeringsagenda voortkomen.

3.1 Basis voor cultuur & erfgoed

Themadoel: Het stimuleren van meer dynamiek en samenwerking in de cultuur- en erfgoedsector en zorgen voor een stabiele basis(infrastructuur).

Het is noodzakelijk om de bestaanszekerheid van Zeeuwse organisaties veilig te stellen en de veerkracht van het cultuur- en erfgoedveld te vergroten. Alle partijen nemen hierin de verantwoordelijkheid die hen toebehoort. Provincie Zeeland investeert in (nieuwe) vormen van samenwerking binnen en buiten Zeeland, in historische landschapselementen en -inrichting, in beroepsontwikkeling en in het herijken van de provinciale inzet op ondersteuning van de cultuur- en erfgoedsector.

Samenwerking en draagvlak

Provincie Zeeland stimuleert vormen van samenwerking, bijvoorbeeld via gewijzigde (subsidie) voorwaarden en nieuwe afspraken met cultuur- en erfgoedprofessionals. Maar ook via partnerschappen, netwerken en vormen van kennisdeling. Ze intensificeert de samenwerking met de Zeeuwse gemeenten. Samenwerking is niet alleen belangrijk binnen Zeeland. Daarnaast stimuleert Provincie Zeeland de verbinding met producerende en presenterende instellingen en opleidingen buiten de regio en het bouwen van nieuwe allianties met partners buiten de cultuur- en erfgoedsector. Er wordt ingezet op een sterke relatie met de stad Gent.

Historische landschapselementen en -inrichting

Provincie Zeeland intensificeert de aandacht voor historische landschapselementen en -inrichting. Ze besteedt aandacht aan aspecten van de klimaatopgave die een bedreiging vormen voor dit erfgoed, zoals bijvoorbeeld droogte. Naast de inzet op het behoud van gebouwd erfgoed aangewezen als rijksmonument (uitgezonderd woonhuizen), geeft ze ook meer aandacht aan groene cultuurhistorische elementen met een rijksbeschermd status, zoals tuinen en parken. Provincie Zeeland betreft dit aspect bij beleidsvorming en uitvoeringsplannen rond waterhuishouding, bodemkwaliteit en ruimtelijke ordening. Daarnaast zet ze de bestaande landschappelijke waarden van Zeeland in als inspiratiebron voor nieuwe oplossingen en plannen voor het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit. Er wordt integraal samengewerkt met

andere beleidsvelden zoals natuurbescherming en -herstel, ruimtelijke ordening en toerisme en recreatie. Voor de realisatie van nieuwe ontwikkelingen wordt ingezet en gebruik gemaakt van een wederzijdse uitwisseling van kennis en kunde.

Beroepsontwikkeling

Meer dynamiek vraagt om vernieuwende ideeën, andere perspectieven en ontwikkelruimte. Provincie Zeeland stimuleert de dynamiek in de sector door te investeren in de instroom van jonge cultuur- en erfgoedprofessionals via traineeships en programma's voor talent- en beroepsontwikkeling. Onder het thema jeugd & jongeren wordt dit verder uitgelegd. Daarnaast onderzoeken Provincie Zeeland en de Zeeuwse gemeenten hoe organisatiekracht slimmer in te zetten is en hoe ruimte te creëren is voor meer dynamiek.

Ondersteuning

De provinciale inzet op ondersteuning wordt herijkt. Onder ondersteuning wordt het bieden van kennisuitwisseling, kennisverbreding en netwerk- en deskundigheidsbevordering aan de cultuur- en erfgoedsector verstaan. Het kan pionieren zijn om het veld in beweging te brengen en nieuwe en gewenste ontwikkelingen op gang te brengen. Actuele vraagstukken en behoeften uit het veld vormen de basis voor de te leggen accenten bij hun taken. Veel ondersteuningstaken worden al jaren min of meer hetzelfde uitgevoerd. Gezien alle ontwikkelingen in de sector wordt opnieuw beoordeeld of deze ondersteuning nog past bij de vraag. Er wordt toegewerkt naar een meer gecentraliseerde vorm van ondersteuning voor de cultuur- en erfgoedsector in Zeeland. Er ligt een rol voor de ondersteuningsorganisatie als stimulerende partij in het vinden van samenwerkingspartners.

Onderwerpen, subdoelen en veranderopgaven

Wat zijn de belangrijkste veranderopgaven voor de onderwerpen: interbestuurlijk toezicht gebouwd erfgoed en archeologie, bibliotheekwerk, archeologisch depot, ondersteuningsorganisaties, restauratieopgave rijksmonumenten, akkoord cultuur en erfgoed met Zeeuwse gemeenten, meerjarige subsidies kunsten en evenementen, musea en Collectiecentrum Zeeland? Hoe stimuleren deze veranderopgaven meer dynamiek en samenwerking in de cultuur- en erfgoedsector en hoe zorgt dit voor een stabiele (basis)infrastructuur?

UITVOERINGSAGENDA CULTUUR EN ERFGOED IN ZEELAND			
Thema: Basis voor cultuur & erfgoed			
PIJLER: DE BASIS OP ORDE			
Onderwerp	Subdoel	De veranderopgaven	Rol Provincie Zeeland
Interbestuurlijk toezicht gebouwd erfgoed en archeologie Provincie Zeeland is de toezichthouder op de Zeeuwse gemeenten voor de domeinen gebouwd erfgoed en archeologie. Dit is een wettelijke taak. Met dit toezicht controleert ze of de Zeeuwse gemeenten op de juiste manier zorgdragen voor het erfgoed, of de gemeenten hierop beleid hebben en naar dit beleid	Het houden van toezicht op Zeeuwse gemeenten, waardoor weloverwogen en onderbouwde keuzes gemaakt worden ten aanzien van het erfgoed.	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> In het verleden is vanwege het gebrek aan capaciteit de taak die voortvloeit uit het interbestuurlijk toezicht onvoldoende vormgegeven. Het Rijk heeft aanvullende middelen beschikbaar gesteld om deze taak beter uit te voeren. Er is een uitvoeringsagenda IBT opgesteld door Provincie Zeeland, waarin ook erfgoed en archeologie een plaats hebben.	Toezicht houden (wettelijke taak).

handelen. Indien dit niet gebeurt kan Provincie Zeeland ingrijpen.	NB. Zeeuwse gemeenten hebben beleidsvrijheid. Het toezicht door Provincie Zeeland voorkomt willekeur.	<i>Wat wordt anders gedaan?</i> Het contact met de Zeeuwse gemeenten wordt geïntensiveerd. Op basis van de informatie die de Zeeuwse gemeenten aanleveren vindt een jaarlijkse gespreksronde plaats. Waar nodig zal de interventieladder betreden worden (Beleidskader Generiek interbestuurlijk toezicht 2023-2027). Daarnaast worden gemeenten meer met elkaar in contact gebracht zodat zij ervaringen kunnen uitwisselen. Signalen over misstanden vanuit het veld komen nog niet op gestructureerde wijze bij Provincie Zeeland binnen. Daarvoor wordt een meldpunt ingericht waar burgers of organisaties verwaarlozing of onrechtmatige aantasting van erfgoed en archeologie kunnen doorgeven. <i>Wat wordt extra gedaan?</i> Provincie Zeeland en de Zeeuwse gemeenten werken samen om kennis en kunde te versterken. Wanneer in 2025/2026 de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) aangepast wordt, krijgt Provincie Zeeland er een IBT-taak bij (zie het onderdeel 'bibliotheekwerk' van het thema 'basis voor cultuur & erfgoed' in deze uitvoeringsagenda).	
---	--	---	--

Bibliotheekwerk De Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) beschrijft de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen in het bibliotheekstelsel. Provincie Zeeland is verantwoordelijk voor het in stand houden van de Provinciale ondersteuningsinstelling (POI). Dit is een wettelijke taak.	Het in stand houden van de Provinciale ondersteuningsinstelling (POI) en daarmee bijdragen aan drie maatschappelijke opgaven: het bevorderen van de geletterde samenleving, het bevorderen van participatie in de (informatie)samenleving en het bevorderen van een leven lang ontwikkelen.	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> Het uitvoeren van de wettelijke taak, via ZB Bibliotheek van Zeeland (ZB) als Provinciale ondersteuningsinstelling (POI), waarmee Provincie Zeeland de lokale bibliotheken in Zeeland ondersteunt. <i>Wat wordt anders gedaan?</i> De Provincie werkt aan een heroriëntatie met het brede maatschappelijke en culturele veld op de huidige inzet van de ZB op basis van het (vernieuwde) Bibliotheekconvenant 2024-2027. In 2025 zal de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) aangepast worden. Zowel gemeenten als provincies krijgen daarmee vanaf 2026 een zorgplicht. Gemeenten ontvangen hiervoor extra middelen van het Rijk en provincies krijgen er een IBT-taak bij (zie het onderdeel ‘interbestuurlijk toezicht’ van het thema ‘basis voor cultuur & erfgoed’ in deze uitvoeringsagenda). In overleg met de gemeenten herijkt Provincie Zeeland haar rol met betrekking tot de ondersteuning van de POI. Daarnaast wordt binnen de prestatieafspraken de focus gelegd op de ZB als Erfgoedbibliotheek, de ZB als	Toezicht houden en faciliteren (wettelijke taken).
---	--	---	---

		bibliotheek voor het Zeeuwse hoger onderwijs (HZ en UCR) en de ondersteuning door de ZB van de uitvoering van de Leefbaarheidsagenda 2024-2027.	
Archeologisch depot Provincie Zeeland is eigenaar van alle archeologische vondsten (uit officiële opgravingen) in Zeeland. Het onderhouden van een archeologisch depot is een wettelijke taak. In het depot wordt de volledige archeologische vindplaats opgeslagen en geconserveerd. Het gaat om de vondsten, maar ook om bijbehorende (opgravings)documentatie, foto's en tekeningen.	Het behouden van het archeologisch erfgoed, door het in goede staat te bewaren en beschikbaar te stellen voor kennisverbreding van de wetenschap en het brede publiek.	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> Het onderhouden van het archeologisch depot blijft een wettelijke taak van Provincie Zeeland. Er zijn middelen beschikbaar voor de (digitale) infrastructuur en de conservering van de vondsten. <i>Wat wordt anders gedaan?</i> De verantwoordelijkheid voor het beheer van het depot wijzigt. Vanaf 2025 gaat Provincie Zeeland het beheer van het archeologisch depot zelf uitvoeren. Dit gaat gepaard met de nodige kwalitatieve verbeterlagen om de continuïteit van het proces te waarborgen. <i>Wat wordt extra gedaan?</i> Er wordt op drie manieren gewerkt aan de toekomst van het archeologisch depot. 1. Orde op zaken stellen: achterstanden in het verwerken van deponeringen en schenkingen worden bijgewerkt. De conserveringsstaat van objecten wordt	Regisseren (wettelijke taak) en beheren.

		gecontroleerd en objecten worden waar nodig en mogelijk gerestaureerd. De beveiliging en de archivering wordt verbeterd. Het deponeringsproces wordt gestroomlijnd door koppeling met provinciale systemen. 2. Publiek betrekken bij het huidige depot: naast het beschikbaar stellen van objecten en informatie voor wetenschappelijk onderzoek, is het ontsluiten van het archeologisch depot voor het brede publiek onderdeel van de wettelijke taak. Op dit moment is het archeologisch depot niet publiekstoegankelijk. In de periode 2025-2032 wordt hier een verbeterslag op gemaakt. Zie het onderdeel 'publieksarcheologie' van het thema 'participatie & publieksverbreding' in deze uitvoeringsagenda. 3. Duurzame bestendiging functie: ontwikkelingen richting een nieuw depot, vanwege toenemend ruimtegebrek, zijn reeds ingezet. Dit wordt in een breder kader van collectievorming en -beheer en ontsluiting verder opgepakt. Publiekstoegankelijkheid vormt hierin een belangrijk onderdeel. Zie het onderdeel 'collectiecentrum Zeeland' van het thema 'basis voor cultuur & erfgoed' in deze uitvoeringsagenda.	
--	--	--	--

Ondersteuningsorganisaties De cultuur- en erfgoedsector, van professioneel kader tot vrijwilligersorganisatie, heeft ondersteuning nodig. Het gaat daarbij met name om ondersteuning van mensen die uitvoering geven aan het beleid, concreet om handvatten, kennisuitwisseling en -verbreding, netwerk- en deskundigheidsbevordering en advies bij de verschillende vraagstukken in het cultuur- en erfgoedveld. Een deel van deze ondersteuning (op het gebied van erfgoed en archeologie, cultuureducatie) komt voort uit bestuurlijke afspraken die zijn gemaakt.	Het ondersteunen van de cultuur- en erfgoedorganisaties en verenigingen en hen daarmee in staat stellen optimaal te functioneren, presteren, doorontwikkelen en te groeien.	Provincie Zeeland krijgt signalen uit het veld dat de huidige ondersteuning niet op alle vlakken als gelijkwaardig en toereikend wordt ervaren. De ondersteuning is gefragmenteerd en middelen zitten vast in organisaties waardoor de mogelijkheid tot bijsturen beperkt is. <i>Wat blijft de Provincie doen?</i> De behoefte aan ondersteuning (voor onder andere subsidieaanvragen), kennisverzameling en -deling, deskundigheidsbevordering en netwerkvorming blijft groot. Daarnaast voorziet Provincie Zeeland taken die bijdragen aan de provinciale ambities en de onderliggende uitdagingen van de cultuur- en erfgoedsector, denk bijvoorbeeld aan zaken als strategische positionering of de ontwikkeling van een beroepspraktijk. Zo raakt de herziening van de ondersteuningstaken aan alle thema's en onderwerpen in deze uitvoeringsagenda. <i>Wat wordt anders gedaan?</i> Deze herziening heeft gevolgen voor de wijze waarop de ondersteuning nu is georganiseerd. Er wordt toegewerkt naar een meer gecentraliseerde vorm van ondersteuning om zo te komen tot een meer	Regisseren en faciliteren.
---	--	---	-----------------------------------

		evenwichtig, gelijkwaardig en kwalitatief aanbod van diverse ondersteuningsactiviteiten. Cultuurkwadraat is aangewezen als organisatie voor toekomstige ondersteuning aan het veld. Hiervoor wordt hun takenpakket uitgebreid en zullen zij verder doorontwikkelen tot een brede organisatie voor ondersteuningstaken die niet sectorspecifiek zijn. Dit heeft mogelijk gevolgen voor de gelieerde instellingen ZB Bibliotheek van Zeeland, Erfgoed Zeeland en het Centrum voor Beeldende Kunst, Vormgeving en Architectuur Zeeland die ook ondersteuningstaken uitvoeren. Provincie Zeeland herijkt, op basis van de behoeften van de sector en de provinciale ambities, welke taken behoren tot ondersteuning, waar deze belegd worden en waar Provincie Zeeland de verantwoordelijkheid voor neemt. De genoemde organisaties worden betrokken in dit proces.	
Restauratieopgave rijksmonumenten In 2012 en 2015 hebben het Rijk en de provincies bestuurlijke afspraken gemaakt over de restauraties van rijksmonumenten die geen	Het stimuleren van de restauratie van rijksmonumenten, zodat	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> Provincie Zeeland continueert de restauratiesubsidie voor de restauratie van rijksmonumenten. Het gaat	Stimuleren en toezicht houden.

woonhuis zijn, en over de daarvoor centraal in te zetten middelen. Sinds de jaren 90 wordt gewerkt met een beleidsdoelstelling van maximaal 10% restauratieachterstand. Provincie Zeeland heeft hiervoor een jaarlijkse subsidieregeling. Eigenaren van rijksmonumenten die geen woonhuis zijn kunnen een beroep doen op deze subsidie.	deze in goede staat komen en blijven.	nadrukkelijk niet om woonhuizen. Categorieën die bijzondere aandacht verdienen zijn het agrarisch, religieus en industrieel erfgoed. Te denken valt daarbij aan bijvoorbeeld kerkgebouwen, molens, boerenschuren en fabrieken. <i>Wat wordt anders gedaan?</i> Provincie Zeeland vereenvoudigt de subsidieregeling, waar mogelijk. Goed onderhoud wordt beloond en er wordt gezorgd voor een goede verdeling van de beschikbare middelen. <i>Wat wordt extra gedaan?</i> Provincie Zeeland verhoogt het budget voor restauratiesubsidie waardoor jaarlijks meer middelen beschikbaar zijn voor restauratie van rijksmonumenten. In de periode 2025-2032 is jaarlijks 2,8 miljoen euro beschikbaar voor deze restauratiesubsidies. Het streven is om hiermee de huidige achterstand in restauraties af te laten nemen.	
--	--	--	--

Akkoord cultuur en erfgoed met Zeeuwse gemeenten Zeeuwse gemeenten en Provincie Zeeland hebben een eigen én een gedeelde verantwoordelijkheid voor de Zeeuwse cultuur- en erfgoedsector. Op veel gebieden zijn er ook gedeelde doelen. Met het opzetten van een akkoord cultuur en erfgoed, vergelijkbaar met het Zeeuws Sportakkoord, worden het gezamenlijk belang benadrukt en doelen, onderlinge verhoudingen, samenwerking en bekostiging voor alle partijen beter in beeld gebracht.	Het vergroten van de samenwerking, collectieve zichtbaarheid en commitment van Provincie Zeeland en Zeeuwse gemeenten op het gebied van cultuur en erfgoed.	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> Provincie Zeeland en de Zeeuwse gemeenten werken op veel onderwerpen samen binnen het cultuur- en erfgoedveld. Vanuit de wettelijke taak zoals bij bibliotheekwerk en het toezicht op monumenten. Of vanuit gedeelde doelen en behoeften zoals bij cultuureducatie en het gezamenlijk ondersteunen van cultureel aanbod dichtbij huis via de regionale cultuurarrangementen. Het besef dat op het gebied van cultuur en erfgoed meer samen opgetrokken moet worden is alleen maar gegroeid, ook landelijk. <i>Wat wordt anders gedaan?</i> Vanuit de gedeelde beleidsprioriteiten hebben de Zeeuwse gemeenten en Provincie Zeeland een actiepuntenlijst opgesteld. Omdat de onderwerpen aansluiten bij de provinciale ambities, zijn de onderwerpen door de uitvoeringsagenda heen terug te vinden. Lijst met actiepunten (ontwikkelp proces met Zeeuwse gemeenten): Basis op orde (basisinfrastructuur, bibliotheken, vrijwilligers, beroepspraktijk,	Stimuleren en verbinden.
--	--	--	---------------------------------

		herbestemming), Publieksverbreding (zichtbaarheid, beoefening, Faro, immaterieel erfgoed), Talentontwikkeling (cultuur- en erfgoededucatie, traject ambachten) en grensoverstijgende samenwerking. De Provincie richt zich in aanvang op procesafspraken, waarna verdieping op een aantal van deze actiepunten plaatsvindt. Voor een aantal actiepunten zijn er meer concrete projectideeën. Denk aan de opzet van een Zeeuws Erfgoed Expertteam dat een afspiegeling is van de verschillende (sub)sectoren en professionals en vrijwilligers combineert en het stimuleren van het gebruik van de Zeeuwse Erfgoedlijnen in relatie tot onder meer het toerisme. En er zijn zaken die worden voorgezet, zoals de ondersteuning van het programma Cultuureducatie met Kwaliteit, het borgen van de structuur voor cultuureducatie en de regionale cultuurarrangementen. De uitgangspunten voor de gezamenlijke ondersteuning van activiteiten in de regio worden in 2025 herijkt. Op basis van de motie van Provinciale Staten over cultuur in kleine kernen en de wens om ook incidenteel kleinere Faro erfgoedprojecten gezamenlijk mogelijk te maken,	
--	--	--	--

		wordt onderzocht of en hoe de regeling aangepast dan wel uitgebreid kan worden. In het algemeen is er behoefte aan meer kennisdeling. De voorstellen om dit te realiseren maken deel uit van het proces om tot een akkoord te komen.	
Meerjarige subsidies kunsten en festivals Provincie Zeeland herijkt de meerjarige ondersteuning van de kunsten.	Het bijdragen aan en stimuleren van dynamiek en samenwerking in de cultuursector, met een focus op één of meerdere thema's in deze uitvoeringsagenda.	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> Provincie Zeeland blijft de kunstensector ondersteunen. Hierbij is aandacht voor de werkwijze van de sector, artistieke bijdragen (onafhankelijk te toetsen) en vraagstukken in relatie tot toepassing van de culturele codes. Provincie Zeeland omarmt deze codes en wil dat de cultuur- en erfgoedsector de culturele codes implementeert. <i>Wat wordt anders gedaan?</i> Provincie Zeeland neemt alleen meerjarige verantwoordelijkheid voor activiteiten of programma's die het basisaanbod, dat door gemeenten gesubsidieerd wordt, aanvullen. Deze aanvulling moet aansluiten bij de provinciale doelen. De focus komt te liggen op netwerkvorming, productie, talentontwikkeling en bovenprovinciaal belang en	Stimuleren, faciliteren en verbinden.

		bereik. Een uitvraag volgt in 2025 met ingangsdatum in 2026 (zie bijlage II). Daarnaast zetten Provincie Zeeland en de Zeeuwse gemeenten de regionale cultuurarrangementen voort en worden de activiteiten en evenementen die daarvoor in aanmerking komen herijkt, op basis van de evaluatie 2022-2024. Dit zal deel uitmaken van het akkoord cultuur en erfgoed met de Zeeuwse gemeenten.	
Musea Zeeland heeft een levendige museale sector. Het Zeeuws erfgoed is ons anker. De verhalen van vroeger helpen ons om het verleden beter te begrijpen en de toekomst tegemoet te treden. Provincie Zeeland heeft daarom in voorgaande jaren vijf themamusea aangewezen die invulling geven aan maatschappelijke opgaven als klimaatadaptatie, duurzaamheid en vrijheid.	Het inzetten op meer samenwerking tussen de musea en het vergroten van het publieksbereik, door middel van vernieuwing en verbinding. NB. De musea werken samen op economisch, thematisch en geografisch niveau. Ze zorgen voor een	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> Zeeland kent meer dan vijftig musea. Dat betekent dat de Provincie moet kiezen welke musea (structureel) ondersteuning krijgen. De keuze is gemaakt om de provinciale middelen in te zetten op een aantal basismusea. De lokale musea worden primair ondersteund door de gemeenten. Het is wel zo dat er eisen gesteld worden aan de meerjarig ondersteunde musea, zoals een ondersteunende rol die zij vervullen voor de meer lokale museale organisaties.	Regisseren, faciliteren, stimuleren en verbinden.

	robuuste museale infrastructuur op provinciale schaal, die het Zeeuws verhaal vertelt, de lokale musea ondersteunt en zo de geschiedenis doorgeeft aan volgende generaties. Intern wordt gewerkt aan een verankering in andere beleidsvelden.	<i>Wat wordt anders gedaan?</i> De meerjarig gesubsidieerde musea worden voortaan Zeeuwse basismusea genoemd. Daarmee wordt het aantal structureel te ondersteunen musea teruggebracht. Daarnaast is een regeling voorzien voor een bredere steun aan alle Zeeuwse musea. De Provincie wil bijdragen aan de emancipatie en het toekomstbestendig maken van deze musea. Dit betekent een verandering in de provinciale ondersteuning. De Provincie vraagt hen aan te sluiten op de grote maatschappelijke opgaven en gezamenlijk met andere partijen meerjarige projecten op te zetten. De ambitie is dat zij (inter)nationaal positie innemen, de verbinding intensiveren met andere beleidsterreinen binnen de provincie en gezamenlijke opgaven oppakken. Het merk Zeeland kan beter worden neergezet door professionalisering van de musea en door het maken van keuzes die passen bij de identiteit van Zeeland. De samenwerking versterken met de desbetreffende gemeenten en maken afspraken over de ondersteuning. Er komt een subsidieregeling voor alle Zeeuwse musea voor samenwerkingsprojecten op het gebied van zichtbaarheid of gezamenlijke tentoonstellingen.	
--	--	---	--

		Gekeken wordt of aangesloten kan worden bij regelingen van bijvoorbeeld het Mondriaanfonds.	
PIJLER: VERBREIDING & VERNIEUWING			
Onderwerp	Subdoel	De veranderopgaven	Rol Provincie Zeeland
Collectiecentrum Zeeland Er wordt toegewerkt naar een Collectiecentrum Zeeland. Dit is een depotvoorziening met een publieksfunctie, idealiter gecombineerd met een museum. Zeeland bewaart een aantal belangrijke en waardevolle kunst- en erfgoedcollecties. Een aantal objecten zijn eigendom van Provincie Zeeland zoals de provinciale kunstcollectie, de wereldberoemde wandkleden uit de 16e eeuw en de archeologische objecten in het Zeeuws Archeologische Depot. Daarnaast is er de collectie van het Koninklijk Zeeuws Genootschap, het oudste nog actieve	Het creëren van een depotvoorziening voor Zeeuwse collecties en deze op een juiste manier bewaren, toegankelijk en betekenisvol maken voor wetenschappelijk onderzoek en een breed publiek.	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> De Zeeuwse musea kampen met ruimtegebrek in hun depotvoorziening. Daarnaast voldoen enkele bestaande depots niet aan de huidige standaarden. Een onderzoek naar een nieuw gezamenlijk depot is reeds ingezet. Dit wordt in een breder kader van collectievorming, -beheer en -ontsluiting verder opgepakt. Er wordt ingezet op de basisverantwoordelijkheid voor het archeologisch en museaal depot (Collectiecentrum Zeeland) en er wordt een kwaliteitsimpuls gegeven aan cultuur en erfgoed door middel van een publieksprogramma. Bekeken wordt in hoeverre een presentatieruimte voor	Regisseren, faciliteren, stimuleren en verbinden.

wetenschappelijke genootschap. Er bestaat een uniek netwerk van lokale musea en privécollecties verspreid over Zeeland. Al deze objecten, inclusief de objecten die niet in de museumvitrine liggen, moeten op de juiste manier bewaard blijven. Dit geldt ook voor de collectie en verzameling van hedendaagse kunst.		hedendaagse en moderne kunst hiervan onderdeel kan uitmaken. De wettelijke verantwoordelijkheid voor de archeologische collectie blijft bij Provincie Zeeland.	
--	--	--	--

3.2 Participatie & publieksverbreding

Themadoel: Het behouden, toegankelijk maken en benutten van cultuur en erfgoed voor iedereen.

Provincie Zeeland wil cultuur en erfgoed niet alleen behouden, presenteren en bewaren maar dichtbij mensen brengen. Cultuur en erfgoed is van en voor iedereen.

Cultuur in kleine kernen

Cultuur begint bij ontmoeting als liefhebber, professional, organisatie of beleidsmaker. Hoe wij met elkaar cultuur maken, verandert mee met de tijd. Cultuur en erfgoed ontstaan in de verschillende betekenissen die we eraan geven en in het gebruik ervan. Provincie Zeeland werkt in de komende periode volgens de uitgangspunten in het Verdrag van Faro. Cultuur en erfgoed hebben een sociale en verbindende waarde in de samenleving en zouden bereikbaar moeten zijn voor alle Zeeuwen. Iedereen moet mee kunnen doen met het bepalen, bewaren en doorgeven van cultuur en erfgoed. Daarom wordt de inzet van vrijwilligers in de cultuur- en erfgoedsector gestimuleerd.

Zeeuws aanbod en collectieve zichtbaarheid

De Provincie investeert in de fysieke en digitale ontsluiting van het aanbod van Zeeuwse cultuur en erfgoed, in de inzet van erfgoedlijnen en de toegankelijkheid van musea. De Zeeuwse identiteit wordt doorontwikkeld in het aanbod en is dynamisch. Publieksverbreding en participatie spelen hierin een belangrijke rol. De drempel tot deelname bij inwoners van Zeeland wordt verlaagd. Provincie Zeeland verwacht van alle Zeeuwse organisaties een inzet op publieksverbreding. Het verzamelen en delen van kennis over (potentiële nieuwe) publieksgroepen wordt gestimuleerd. Daarnaast wordt zowel de cultuur- als erfgoedsector gestimuleerd om te werken aan hun collectieve zichtbaarheid. Samen met gemeenten werkt de Provincie het idee uit voor een gezamenlijk promotie evenement.

Onderwerpen, subdoelen en veranderopgaven

Wat zijn de belangrijkste veranderopgaven voor de onderwerpen: publieksarcheologie, immaterieel erfgoed, vrijwilligers en herdenken en vieren? Hoe dragen deze veranderopgaven bij aan het behouden, toegankelijk maken en benutten van cultuur en erfgoed voor iedereen?

UITVOERINGSAGENDA CULTUUR EN ERFGOED IN ZEELAND

Thema: Participatie & publieksverbreding

PIJLER: DE BASIS OP ORDE

Onderwerp	Subdoel	De veranderopgaven	Rol Provincie Zeeland
Publieksarcheologie Het ontsluiten van het archeologisch depot voor wetenschappelijk onderzoek en voor het brede publiek is een integraal onderdeel van de wettelijke taak als Provincie. Daarnaast kunnen ook vrijwilligers een bijdrage leveren aan het veldwerk.	Het toegankelijk maken van de archeologie, inclusief het provinciaal archeologisch depot, voor wetenschappelijk onderzoek en het brede publiek.	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> Er wordt vastgehouden aan de wetenschappelijke verantwoordelijkheid van alles wat er als Provincie wordt gedaan ten aanzien van de archeologie. Dit geldt ook voor publieksactiviteiten. Op dit moment is het Zeeuws Archeologisch Depot niet voldoende toegankelijk voor het publiek. Het is de ambitie om dit te verbeteren. Er wordt een publieksruimte ingericht, ingezet op een betere samenwerking met vrijwilligers in de archeologie en de	Regisseren en faciliteren.

		AWN, het Zeeuws Genootschap en onderwijsinstellingen worden geholpen om het publiek te begeleiden. <i>Wat wordt anders gedaan?</i> Het depot wordt waar mogelijk opengesteld voor publiek, zodat mensen in aanraking kunnen komen met de archeologie en hier actief mee aan de slag kunnen. Dat kan enerzijds gaan om het traditionele ‘scherven plakken’, maar ook om innovatieve technieken zoals bijvoorbeeld het maken van 3D-modellen van objecten. Ten aanzien van de archeologie verandert de rol van Erfgoed Zeeland als vaste partner van Provincie Zeeland. Het doel is om meer toe te werken naar een consortium van verschillende partners die gezamenlijk aan projecten werken en daar mogelijk in de vorm van een tender financiering voor kunnen aanvragen. <i>Wat wordt extra gedaan?</i> Provincie Zeeland betreft bij projecten en de ontsluiting van het Zeeuws Archeologisch Depot actief de volgende partners: de AWN, het Zeeuws Genootschap (als eigenaar van de grootste oude collectie van archeologische objecten), gemeentelijke archeologen, de UCR als lokale samenwerkingspartner voor archeologisch onderwijs, en andere universitaire opleidingen in Nederland en Vlaanderen en bedrijven in de archeologie.	
--	--	--	--

		Deze partijen worden betrokken bij activiteiten 'in het veld'. Provincie Zeeland stimuleert de inzet van de kennis en kunde van de lokale vrijwilligers bij het uitvoeren van archeologisch onderzoek door de daartoe gecertificeerde archeologische bedrijven. Door middel van pilots wordt verkend hoe de Provincie samen met vrijwilligers binnen de kaders van de Erfgoedwet onderzoek kan doen bij natuurlijke verstoring (zoals bodemerosie door klimaatveranderingen).	
Immaterieel erfgoed Zeeland is rijk aan materieel én immaterieel erfgoed. Immaterieel erfgoed gaat onder andere om tradities, gebruiken, ambachten, streektaal en volkscultuur. Landelijk is steeds meer aandacht voor immaterieel erfgoed. Dit komt mede door het Verdrag van Faro en de ontwikkelingen op het gebied van erfgoedparticipatie.	Het bepalen van positie en koers voor de provinciale omgang met erfgoedparticipatie. Het voor iedereen toegankelijk en bereikbaar maken van cultuur en erfgoed in de openbare ruimte en verbinden met een gevoel van	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> Er is oog voor het unieke en rijke immaterieel erfgoed van Zeeland, in lijn van de Canon van Zeeland en de Zeeuwse erfgoedlijnen, met aandacht voor verschillende doelgroepen en referentiekaders. Het immateriële erfgoed van Zeeland blijft verbonden aan het materieel erfgoed, bijvoorbeeld een restauratieopgave met ambachten. <i>Wat wordt anders gedaan?</i> Provincie Zeeland heeft geen beleid op immaterieel erfgoed. Daar komt bij dat een deel van het immaterieel erfgoed heel lokaal is. De grens tussen provinciale en gemeentelijke verantwoordelijkheid is daarmee niet	Regisseren, stimuleren en verbinden.

	eigenaarschap bij lokale gemeenschappen.	duidelijk. De rol van de Provincie Zeeland voor het immaterieel erfgoed wordt verduidelijkt. <i>Wat wordt extra gedaan?</i> Provincie Zeeland bepaalt richting en vertaalt dit naar beleid op het gebied van immaterieel erfgoed. Er wordt op vier manieren gewerkt aan de toekomst van immaterieel erfgoed. 1. Provincie Zeeland geeft vrijwilligersorganisaties een belangrijke rol op het gebied van immaterieel erfgoed. De verbinding tussen vrijwilligersorganisaties en 'gevestigde' instituten zoals de musea wordt geïntensiveerd. 2. Er wordt gezocht naar de aansluiting op landelijke trends en beleidsontwikkelingen op het gebied van immaterieel erfgoed, via kennisuitwisseling tussen provincies, het maken van bestuurlijke afspraken met het Rijk én met Zeeuwse gemeenten via het cultuur- en erfgoedakkoord. Provincie Zeeland zet zich bijvoorbeeld in voor het toe-eigenen van aspecten van het Verdrag van Faro in beleidsvorming en in de activiteiten die worden gesubsidieerd. 3. Er wordt gewerkt aan de zichtbaarheid van het immaterieel erfgoed in Zeeland. 4. Provincie Zeeland houdt actief aandacht voor nieuwe vormen van immaterieel erfgoed, of immaterieel erfgoed dat niet als zodanig gezien wordt maar wel	
--	--	---	--

		ondersteuning heeft. De dialoog met de (nieuwe) Zeeuw is hiervoor van groot belang. 5. Provincie Zeeland stimuleert digitalisering van het aanbod en het bereiken van jongeren (andere belevingswereld). De digitale wereld is niet alleen een communicatiemiddel, maar ook een wereld waarin we cultuur en erfgoed kunnen creëren. Dit wordt actief gestimuleerd.	
Vrijwilligers Vrijwilligers vormen de ruggengraat van veel cultuur- en erfgoedorganisaties in provincie Zeeland. Vrijwilligers leveren een belangrijke bijdrage aan de continuïteit en het functioneren van de organisaties in Zeeland. Zij zorgen ervoor dat cultuur en erfgoed beschikbaar en beleefbaar blijven voor het publiek. Zeeuwse organisaties hebben veel vrijwilligers waarmee ervaring en expertise worden gedeeld.	Het aantrekkelijker maken van vrijwilligerswerk in de cultuur- en erfgoedsector.	<i>Wat wordt anders gedaan?</i> Het herijken van de ondersteuning vraagt om het meenemen van de behoeften vanuit de vrijwilligers(organisaties) met betrekking tot deskundigheidsbevordering op het gebied van bijvoorbeeld marketing en fondsenwerving. Provincie Zeeland en de Zeeuwse gemeenten bekijken samen, in het kader van het akkoord cultuur en erfgoed, welke (aanvullende) ondersteuning geboden kan worden om vrijwilligerswerk in de sector aantrekkelijker te maken, zodat de vrijwilligers zich voor een langere periode inzetten en meer vrijwilligers mee gaan doen. Dit is belangrijk omdat veel cultuur- en erfgoedorganisaties hun bestaansrecht ontlenen aan de inzet van vrijwilligers.	Faciliteren en stimuleren.

PIJLER: VERBREDING & VERNIEUWING			
Onderwerp	Subdoel	De veranderopgaven	Rol Provincie Zeeland
Herdenken en vieren Aandacht voor vrijheid en de omgang met elkaar blijft noodzakelijk, ook in Zeeland. Er wordt gezocht naar (nieuwe) manieren om het bewustzijn in de samenleving met betrekking tot herdenken en vieren te bevorderen. Provincie Zeeland legt de focus op het bedenken en uitvoeren van aansprekende en vernieuwende activiteiten en creatieve uitingen in de openbare ruimte. Dit om de actieve betrokkenheid bij thema's als (on)vrijheid, verdraagzaamheid, respect, diversiteit en inclusie te stimuleren. In het bijzonder, maar niet alleen, bij jongeren.	Het toegankelijk maken van herdenken en vieren van belangrijke (regionale, nationale en internationale) historische gebeurtenissen, door bewuste en actieve betrokkenheid van (nieuwe) burgers.	Provincie Zeeland bevordert de aandacht voor de geschiedenis en de doorwerking daarvan in het heden en de toekomst, door de inzet op herdenken en vieren. Bewustwording, kennisdeling, educatie en ontwikkeling wordt gestimuleerd en er wordt gebruik gemaakt van zichtbare elementen in de fysieke leefomgeving (gebouwen, bunkers en kunstwerken) en van tradities en verhalen. Dit valt binnen de 'Four Freedoms Door Het Jaar Heen'. Er is in ieder geval aandacht voor de Tweede Wereldoorlog, de Watersnoodramp en het (Zeeuws) slavernijverleden. <i>Wat blijft de Provincie doen?</i> Er wordt op vijf manieren gewerkt aan de toekomst van herdenken en vieren. 1. Samen met partners wordt een gezamenlijke toekomstvisie voor herdenken en vieren ontwikkeld;	Faciliteren, stimuleren en verbinden.

		2. Provincie Zeeland stimuleert het vergroten van kennis, onder andere door onderzoek naar slavernij en de doorwerking daarvan in het heden; 3. Het overdragen van kennis door onder meer publicaties, visuele media, lezingen, workshops, werkconferenties, instrumentontwikkeling en kunstprojecten wordt bevorderd; 4. Provincie Zeeland legt verbindingen tussen relevante instanties zoals overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijs- en onderzoeksinstituten, musea en organisaties voor kunst, cultuur en erfgoed; 5. Bestaande initiatieven in Zeeland vanuit het uitvoeringsprogramma van 'Four Freedoms Door Het Jaar Heen' worden versterkt, waaronder de volgende activiteiten: herdenking en viering van de afschaffing van de slavernij op 1 juli (Keti Koti), de Black Achievement Month, de jaarlijkse Van Randwijklezing, vrijheidscolleges en het inhoudelijk programma van het Bevrijdingsfestival Zeeland. <i>Wat wordt anders gedaan?</i> Op verschillende onderdelen is het aanbod om tot bewustwording en actie te komen al jaren hetzelfde. Soms ontbreekt kennis en moet deze geheel of gedeeltelijk worden opgebouwd. Aandacht voor de basis maar ook voor vernieuwing zijn noodzakelijk. De voorzieningen en verschillende comités die er zijn, bijvoorbeeld rond de Tweede Wereldoorlog, zijn sterk	
--	--	---	--

		verspreid en soms onvoldoende georganiseerd. Structurele samenwerking, betere verbinding en verwijzing naar elkaar vragen provinciale inzet. <i>Wat wordt extra gedaan?</i> Het herdenken en vieren biedt kansen voor het toerisme. Denk aan een buitenmuseum over de Tweede Wereldoorlog, wandelen in de voetsporen van de bevrijders en internationale verbindingen/verbanden. Provincie Zeeland gaat deze kansen benutten. Provincie Zeeland onderzoekt specifiek wat jongeren belangrijk vinden en hoe deze doelgroep actief betrokken kan worden bij (internationaal) herdenken en vieren.	
--	--	---	--

3.3 JEUGD & JONGEREN

3.3 Jeugd & jongeren

Themadoel: Het vergroten van de waardering, productie en deelname van jongeren aan cultuur en erfgoed.

Provincie Zeeland ziet het belang van jeugd en jongeren voor een toekomstbestendige sector. Zonder nieuwe, jonge beoefenaars en deelnemers vervagen ambachten, verdwijnen tradities en op termijn bijvoorbeeld (ook het publiek voor) theatervoorstellingen of musea. Het probleem van vergrijzing en opvolging in de cultuur- en erfgoedsector maakt de noodzaak van jonge instroom duidelijk. Maar ook de inzet van intermediairs en voorbeeldfiguren. Voor overdracht van ervaring en kennis zijn ervaren vrijwilligers en ervaren professionals nodig. Provincie Zeeland stimuleert contact en samenwerking met jeugd en jongeren.

Cultuur- en erfgoededucatie

Het wordt mogelijk gemaakt om kinderen op jonge leeftijd kennis te laten maken met cultuur en erfgoed in het onderwijs, via het faciliteren van doorlopende leerlijnen. Provincie Zeeland wil dat iedereen in Zeeland kan deelnemen aan culturele activiteiten en zijn of haar talenten kan ontplooien. Dit draagt bij aan de verbinding en ontmoeting tussen jonge mensen en daarmee aan de leefbaarheid van de samenleving. Cultuur- en erfgoededucatie zijn een belangrijke basis voor de ontwikkeling van kinderen en voor het ontstaan van een toekomstig publiek.

Cultuur- en erfgoedbeoefening

Provincie Zeeland stimuleert actieve deelname aan cultuur en erfgoed van met name jongeren. Dit wordt aanvullend gedaan op de al aanwezige inzet van Zeeuwse gemeenten. Jongeren krijgen de kans om de eerste zelfstandige culturele ontwikkeling dichtbij huis op te pakken. Zelf cultureel actief zijn, of dat nu gaat om ringrijden of streetdance, woordkunst of werken als leerling-molenaar, verdiept de beleving en de relatie die men met cultuur en erfgoed ontwikkelt. Ook sluit Provincie Zeeland aan bij het Nationaal Akkoord Amateurkunst.

Jonge professionals

De provinciale focus ligt bij de talent- en beroepsontwikkeling van jonge professionals. Vooropleidingen naar kunstvak- en erfgoedopleidingen buiten de provincie en landingsplekken (terug) in de regio zijn nodig voor de noodzakelijke instroom en vernieuwing van de sector. Er wordt een nieuw aanbod voor toekomstige generaties (ook voor de mid-career professionals) gecreëerd en nieuwe doelgroepen worden aangesproken.

Onderwerpen, subdoelen en veranderopgaven

Wat zijn de belangrijkste veranderopgaven voor de onderwerpen: cultuur- en erfgoededucatie, cultuur- en erfgoedbeoefening en talent- en beroepsontwikkeling? Hoe dragen deze veranderopgaven bij aan het vergroten van de waardering, productie en deelname van jongeren aan cultuur en erfgoed?

UITVOERINGSAGENDA CULTUUR EN ERFGOED IN ZEELAND			
Thema: Jeugd & jongeren			
PIJLER: DE BASIS OP ORDE			
Onderwerp	Subdoel	De veranderopgaven	Rol Provincie Zeeland
Cultuur- en erfgoededucatie			

Cultuur- en erfgoededucatie is veelomvattend: van het lesaanbod voor scholen tot een educatief aanbod voor bezoekers en organisaties, en buitenschools (cursus)aanbod voor amateurkunstenaars, monumenteigenaren, amateurarcheologen en erfgoedliefhebbers. Niet alles wordt tot de verantwoordelijkheid van Provincie Zeeland gerekend. NB. De deskundigheidsbevordering voor professionals werkzaam in de sector vormt een apart thema. Zie het onderdeel 'talent- en beroepsontwikkeling' van het thema 'jeugd & jongeren' in deze uitvoeringsagenda.	Het bijdragen aan de basisontwikkeling van jeugd en jongeren en hun talent, evenals het bevorderen van kennisontwikkeling, kunde en begrip van cultuur en erfgoed.	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> Provincie Zeeland blijft zich inzetten voor cultuur- en erfgoededucatie voor iedere scholier tijdens de gehele onderwijsloopbaan. Provincie, Zeeuwse gemeenten en het Fonds voor Cultuurparticipatie financieren daartoe samen Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK4, looptijd tot en met schooljaar 2027-2028). Het erfgoed educatieprogramma 'Reizen door de Tijd' is hierin geïntegreerd. Ook wordt er verder gewerkt met gemeenten aan organisatiestructuren voor cultuureducatie en borging na afloop van CmK4. Het huidige uitgangspunt, uitvoering in de regio en ondersteuning provinciaal blijft behouden. Cultuurkwadraat blijft deze ondersteuningstaak coördineren en uitvoeren. Daarnaast wordt de ondersteuning van de Cultuurbus en Kinderkunstweek gecontinueerd. <i>Wat wordt anders gedaan?</i> De afspraken met HZ Cult worden gewijzigd. Provincie Zeeland ondersteunt geen losse educatieactiviteiten en -projecten meer voor scholen. In de samenwerking met de Zeeuwse gemeenten ten aanzien van de organisatiestructuren is aandacht voor de wens van gemeenten om de rol van de regionale centra te verbreden naar participatie en talentontwikkeling. Provincie Zeeland betreft daarnaast het Zeeuws	Faciliteren en stimuleren.
--	---	---	-----------------------------------

		Bestuurdersoverleg (ZBO) bij de borging van cultuureducatie na afloop van CmK4.	
--	--	---	--

Cultuur- en erfgoedbeoefening Cultuur- en erfgoedbeoefening omvat alle vormen van actieve deelname van burgers aan cultuur en erfgoed. Om het iets te versimpelen wordt het in amateurkunsten en erfgoedbeoefening verdeeld. Ook bij dit onderwerp ligt de primaire verantwoordelijkheid bij de Zeeuwse gemeenten. Het beleid van Provincie Zeeland is aanvullend op de inspanningen van de Zeeuwse gemeenten en richt zich op de actieve deelname van jeugd en jongeren.	Het stimuleren van de deelname van jongeren aan cultuur en erfgoed, zodat toekomstige generaties hiermee aan de slag willen blijven gaan.	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> Provincie Zeeland blijft trajecten ondersteunen die jeugd en jongeren in staat stellen hun talent te ontdekken. Concreet betekent dit voortzetten van ondersteuning van de Kunstbende en Popaanzee. De Jeugdtheaterschool Zeeland, Cinezee en het Zeeuws jeugdorkest. Aan Dansz en DanZee zal worden gevraagd het traject in hun discipline samen door te ontwikkelen. <i>Wat wordt anders gedaan?</i> Er wordt onderzocht hoe de actieve deelname van jeugd en jongeren aan erfgoed vergroot kan worden. Daarbij zijn er een aantal mogelijkheden: een ontwikkeltraject opzetten voor erfgoed zoals hierboven voor de kunsten omschreven, een project koppelen aan de ontwikkeling van de erfgoedwerkplaats of het opzetten van een regeling voor incidentele projecten erfgoed en jongeren. <i>Wat wordt extra gedaan?</i> Provincie Zeeland sluit aan bij het Nationaal Akkoord Amateurkunst.	Stimuleren en verbinden.
---	--	---	---------------------------------

PIJLER: VERBREIDING & VERNIEUWING			
Onderwerp	Subdoel	De veranderopgaven	Rol Provincie Zeeland
Talent- en beroepsontwikkeling Provincie Zeeland constateert dat vooropleidingen naar kunstvak- en erfgoedopleidingen buiten de provincie én landingsplekken (terug) in de regio nodig zijn voor de noodzakelijke instroom, vernieuwing en voor het behoud van kwaliteit van de sector. De inzet bij cultuur- en erfgoedbeoefening focust zich daarom op die ontwikkeltrajecten cq. vooropleiding. Naast dit onderwijs- en ontwikkelaanbod voor jongeren is het belangrijk dat professionals in de cultuur- en erfgoedsector zich in Zeeland kunnen blijven ontwikkelen. Provincie Zeeland kiest hierbij voor de startende en mid-career professionals.	Het stimuleren van talent- en beroepsontwikkeling van (jonge) professionals zodat deze mensen in onze provincie kunnen (blijven) werken.	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> Provincie Zeeland verankert onderdelen uit het ontwikkelprogramma voor talent- en beroepsontwikkeling voor de beginnende en mid-career professional. Dit wordt meegenomen in de heroverweging van de meerjarige kunsten en evenementen subsidies. Er wordt ingezet op minimaal twee programma's voor de starters en minimaal één programma voor de mid-career professional, bij voorkeur uitgevoerd binnen een alliantie van maak- en toonplekken. AirZeeland loopt via de Regio Deal tot en met 2027. Daarnaast worden programma's gericht op broedplaatsen (voortgekomen uit de Regio Deal North	Faciliteren, stimuleren en verbinden.

		Sea Port District), de beroepsvereniging van kunstenaars en een programma gericht op curatoren ondersteund. Het opdrachtenbeleid van Provincie Zeeland voor het cultuur- en erfgoedveld wordt gestimuleerd. Ook blijft Provincie Zeeland investeren in restauratieopleidingen voor jonge professionals en zij-instromers in de bouwsector. <i>Wat wordt extra gedaan?</i> Ambachten blijven behouden door makers een plek te bieden om hun ambacht uit te oefenen en in de juiste context toe te passen. Door de kennis over het ambacht over te dragen via het onderwijs vergroot dit de kennis in de restauratiesector. De functie van een werkplaats stimuleert ook ontmoeting. Daarom wordt onderzocht of een erfgoedwerkplaats ingericht kan worden en gebruik gemaakt kan worden van satellietlocaties. Een erfgoedwerkplaats draagt zorg voor het behoud van het ambacht, kennisoverdracht ten behoeve van de restauratiesector en biedt ruimte voor opslag en ontmoeting.	
--	--	--	--

3.4 Makersklimaat & kennisontwikkeling

Themadoel: Het faciliteren van een bloeiend makersklimaat op het gebied van productie en onderzoek in en over Zeeland.

Een bloeiend makersklimaat draagt bij aan zorg en welzijn, leefbaarheid, toerisme en het vestigingsklimaat in Zeeland. Provincie Zeeland zorgt voor doorontwikkeling van de basisinfrastructuur: het beroepsklimaat en productieruimte voor makers. Mensen worden ingezet op hun talenten en krachten en creëren hiervoor meer financiële ruimte, maar keuzes maken blijft noodzakelijk. Een gezonde en dynamische cultuur- en erfgoedsector vraagt om nieuwe ideeën, initiatieven en (grens- en domeinoverstijgende) netwerkvorming. Dit maakt de sector uitdagend om in te werken en aantrekkelijk om te bezoeken.

Zeeuwse thema's

Provincie Zeeland zet in op meer ruimte voor productie en onderzoek met aandacht voor Zeeuwse thema's. Dit kan gaan om het ontwikkelen van nieuwe concepten, het maken van nieuwe (kunst)werken, het ontwikkelen van tentoonstellingen, of het uitvoeren van (artistiek, archeologisch en historisch) onderzoek. Het gaat dus ook om het produceren van kennis over Zeeuwse thema's. Stimulering van het productie- en makersklimaat draagt bij aan meer verbeelding en aan het bewustzijn van de Zeeuwse identiteit.

Onderwerpen, subdoelen en veranderopgaven

Wat zijn de belangrijkste veranderopgaven voor de onderwerpen: Provinciale Onderzoeksagenda Archeologie Zeeland (POAZ), professioneel kunstklimaat, productie, onderzoek en opdrachten en de erfgoedwerkplaats? Hoe dragen deze veranderopgaven bij aan het faciliteren van meer producties in en over Zeeland?

UITVOERINGSAGENDA CULTUUR EN ERFGOED IN ZEELAND			
Thema: Makersklimaat & kennisontwikkeling			
PIJLER: DE BASIS OP ORDE			
Onderwerp	Subdoel	De veranderopgaven	Rol Provincie Zeeland
Provinciale Onderzoeksagenda Archeologie Zeeland (POAZ) Provincie Zeeland heeft jaarlijks middelen beschikbaar voor onderzoek naar haar archeologische collectie en/of het uitvoeren van archeologisch onderzoek (wat niet onder de reguliere AMZ-cyclus valt). Daarnaast zijn er reguliere (verplichte) onderzoeken die plaatsvinden in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling.	Het stimuleren van meer diepgaand, synthetiserend en/of innovatief onderzoek naar de Zeeuwse archeologie, om zo het verhaal van Zeeland beter te	<i>Wat wordt extra gedaan?</i> Het jaarlijks budget voor onderzoek naar de provinciale archeologische collectie en/of nieuw archeologisch onderzoek wordt beperkt aangevraagd en gebruikt. Provincie Zeeland gaat dit actief promoten. Het resultaat is wetenschappelijke kenniswinst en kennisdeling. Provincie Zeeland besteedt meer aandacht aan archeologie door het betrekken van hoger onderwijsinstellingen en universitaire	Stimuleren en verbinden.

	kunnen begrijpen, vertellen en doorgeven aan volgende generaties.	onderwijsinstellingen in Zeeland en daarbuiten voor nieuw onderzoek, het uitwerken van oud onderzoek en het synthetiserend onderzoek. De (versnipperde) informatie wordt samengebracht en krijgt meer aandacht. Er wordt ruimte geboden aan stagiairs in het Zeeuws Archeologisch Depot die een goede begeleiding krijgen. Er wordt actief gecommuniceerd over nog te onderzoeken projecten.	
PIJLER: VERBREDING & VERNIEUWING			
Onderwerp	Subdoel	De veranderopgaven	Rol Provincie Zeeland
Professioneel kunstklimaat Provincie Zeeland werkt aan een bloeiend makersklimaat, waarin Zeeuwse makers zich volop kunnen ontwikkelen en er een geïnteresseerd publiek is voor hun werk. Het professioneel kunstklimaat is hiervan een onderdeel en richt zich vooral op de mogelijkheden voor Zeeuwse	Het stimuleren van een aantrekkelijk beroepsklimaat voor (jonge) makers.	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> In het kader van de Ontwikkelagenda Cultuur 2022-2024 zijn pilots, verkenningen en een brede dialoog met het veld opgestart. Een bloeiend makersklimaat vraagt om een keten aan voorzieningen, activiteiten en kansen voor het werk en de ontwikkeling van (jonge) makers. Ook de makers zelf en de partners hebben hierin een rol. Provincie Zeeland ziet het als haar verantwoordelijkheid	Faciliteren, stimuleren en verbinden.

makers om in de provincie hun beroep uit te kunnen oefenen.		om het belang van makers actief uit te dragen, een goede ondersteuning voor het veld te realiseren, makers te verbinden met andere provinciale opgaven en opdrachten voor makers te stimuleren. Een aantal gemeentelijke ontwikkelingen worden ondersteund, zoals de broedplaatsen in kader van de Regio Deal North Sea Port District, en via inzet van de Loods broedplaatsen. Dit wordt voortgezet. <i>Wat wordt anders gedaan?</i> De taken van ondersteuningsorganisatie(s) worden herijkt, met voor dit onderwerp een focus op netwerkvorming, fondsenwerving, deskundigheidsbevordering, promotie en kwaliteitsbevordering. Daarnaast stimuleert Provincie Zeeland de opdrachtencultuur, onder meer door het verleggen van de focus op subsidie naar productie (zie het onderdeel ‘productie’ van het thema ‘makersklimaat & kennisontwikkeling’ in deze uitvoeringsagenda). Ook wordt ingezet op talent- en beroepsontwikkeling (zie het thema ‘jeugd & jongeren’ in deze uitvoeringsagenda, voor dit onderdeel). <i>Wat wordt extra gedaan?</i> Uitvoeren en evalueren van een voucherregeling voor makers. Op basis van een eerste openstelling besluit Provincie Zeeland over de voortzetting van deze regeling.	
--	--	--	--

Productie Provincie Zeeland stimuleert het maken van producties in Zeeland, binnen alle disciplines, omdat dit het makersklimaat stimuleert en ondersteunt.	Het stimuleren van het maken van producties in en over Zeeland.	<i>Wat wordt anders gedaan?</i> Zoals bij het thema basis voor cultuur & erfgoed is beschreven, herijkt Provincie Zeeland de meerjarige ondersteuning van de kunsten. Er wordt voor gezorgd dat hieruit productieprogramma's voortkomen voor in ieder geval muziek, theater, film en beeldende kunsten. Bij voorkeur uitgevoerd binnen een samenwerking van maak- en toonplekken of organisaties. Daarnaast wordt met een incidentele regeling ruimte gecreëerd voor ontwikkeling en experiment. Mogelijk wordt dit verbonden met de subsidieregeling cultuurversterking en cultuurinnovatie in kader van de Regio Deal North Sea Port District (2024-2027). Daar waar mogelijk wordt samen met (Rijks)fondsen voor het opzetten van een regiofonds.	Faciliteren en stimuleren.
Onderzoek en opdrachten Naast meer ruimte voor makers door het stimuleren van producties, wordt het	Het vergroten van de mogelijkheden om in de provincie	<i>Wat wordt extra gedaan?</i> Provincie Zeeland stimuleert de opdrachtencultuur. Enerzijds door in de subsidieverplichtingen van cultuur	Faciliteren en stimuleren.

makersklimaat ook gestimuleerd door toename van opdrachten.	te creëren, ontwikkelen en onderzoeken.	en erfgoed een mogelijke verplichting op te nemen tot doen van culturele opdrachtverstrekking, anderzijds door interne en externe partners bij domeinoverstijgende en transitieopgaven te enthousiasmeren voor culturele opdrachtverstrekking voor het ontwerp en of de verbeelding van grote opgaven. Daarnaast faciliteert de Provincie (wetenschappelijk) onderzoek naar Zeeuwse thema's op het gebied van erfgoed. Het archeologisch depot wordt actief ingezet voor stages en promotieonderzoek.	
---	---	--	--

3.5 Innovatie & transitie

Themadoel: Het activeren van overheden, onderwijs en bedrijfsleven om bijdragen van de cultuur- en erfgoedsector op te halen voor innovatie en het vormgeven van de grote transitie.

Provincie Zeeland betreft de cultuur- en erfgoedsector bij provinciale opgaven, van brede welvaart tot klimaatadaptatie. De Provincie gaat Zeeuwse gemeenten en bedrijven stimuleren om hetzelfde te doen. Cultuur en erfgoed kunnen transitie niet alleen duiden, vertalen en verbeelden, maar ook een bijdrage leveren aan het denk- en ontwerpproces vanuit (kunstzinnige) methodieken. De samenwerking met het Delta Climate Center is in dit verband interessant. De cultuur- en erfgoedsector zal moeten innoveren op het gebied van verduurzaming. Dit wordt in alle herbestemmingstrajecten van erfgoed meegenomen, maar ook podia, musea en festivals zetten stappen. Samen met het Rijk en de Zeeuwse gemeenten wordt onderzocht hoe deze transitie ondersteund kan worden.

Onderwerpen, subdoelen en veranderopgaven

Wat zijn de belangrijkste veranderopgaven voor de onderwerpen: herbestemming en verduurzaming van gebouwd erfgoed, transitieopgaven in de fysieke leefomgeving, nieuw erfgoed en grensoverstijgende samenwerking? Hoe kunnen deze veranderopgaven overheden, onderwijs en bedrijfsleven activeren om bijdragen van de cultuur- en erfgoedsector op te halen voor innovatie en het vormgeven van de grote transitie?

UITVOERINGSAGENDA CULTUUR EN ERFGOED IN ZEELAND

Thema: Innovatie & transitie

PIJLER: VERBREDING & VERNIEUWING

Onderwerp	Subdoel	De veranderopgaven	Rol Provincie Zeeland
Herbestemming en verduurzaming van gebouwd erfgoed Zeeland heeft veel monumentale gebouwen zoals kerken, landhuizen en fabriekspanden. De exploitatiekosten van deze panden zijn vaak hoog, waardoor steeds meer monumentale panden leeg staan. De beste manier om een gebouw te behouden is ervoor zorgen dat het in gebruik blijft. Om dit te bewerkstelligen moet een pand soms een nieuwe, innovatieve functie krijgen. Daarnaast zijn veel monumenten niet duurzaam als het gaat om energieverbruik. In een	Het verduurzamen en geven van een nieuwe functie aan monumenten, zodat deze in gebruik blijven en daardoor behouden blijven voor de toekomst.	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> Herbestemming blijkt voor veel gebouwen en gebouweigenaren een complex vraagstuk. Er is professionele ondersteuning nodig die (lokale) wensen, stakeholders, regels en (subsidie)mogelijkheden kent en weet te benutten. Hiervoor heeft Provincie Zeeland een 'Loods herbestemming monumenten'. Deze functie wordt gecontinueerd.	Regisseren en verbinden.

herbestemmingsvraag is dit vrijwel altijd één van de wegingsfactoren. Ook daar waar monumenten hun functie behouden, kan verduurzaming een vraag zijn. Woonhuizen vallen niet onder deze opgave.		<i>Wat wordt extra gedaan?</i> Er wordt een Zeeuws Erfgoed Expertteam opgezet om de transitie van erfgoed te bevorderen. Er wordt gestart met een pilot voor het agrarisch erfgoed. Het Zeeuws Erfgoed Expertteam is een multidisciplinaire denktank met experts in onder andere bouw, restauratie, cultuurhistorie, natuur, financiën, markt, hospitality, duurzaamheid, publieksparticipatie, communicatie en procesbegeleiding. Het team werkt in opdracht van Provincie Zeeland, gaat complexe vraagstukken op het gebied van gebouwd erfgoed aan en brengt de oplossing daarvan dichterbij. Ook wordt er ingezet op verduurzaming van monumenten. Ook daar waar geen herbestemmingsvraag ligt. Daarnaast stelt de Provincie subsidie beschikbaar voor verduurzaming van erfgoed.	
Transitieopgaven in de fysieke leefomgeving Cultuur en erfgoed kunnen vernieuwende inzichten geven over de transitieopgaven waar we mee te maken krijgen, alsmede de uitdagingen helpen verbeelden.	Het zorgdragen voor een wederzijds versterkende	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> Er wordt proactief gewerkt aan het coördineren van Erfgoeddeal aanvragen vanuit Provincie Zeeland, zoals voor Landfront Vlissingen. Waar	Regisseren, stimuleren en verbinden.

	wisselwerking tussen enerzijds cultuur en erfgoed en anderzijds de ruimtelijke vraagstukken en opgaven.	mogelijk worden aanvragen van andere partijen ondersteund. Daarnaast faciliteert Provincie Zeeland de gebiedsbiografie voor het North Sea Port District. Binnen de Zeeuwse integrale gebiedenaanpak zit de Provincie aan tafel om erfgoed te borgen en te versterken binnen ruimtelijke transitie. Hiermee wordt gezorgd dat nieuwe ontwikkelingen in het ruimtelijk domein het cultureel erfgoed zo veel mogelijk versterken. <i>Wat wordt anders gedaan?</i> In ruimtelijke processen wordt gestreefd naar een verrijkende rol voor cultuur en erfgoed. Provincie Zeeland neemt deel aan transitieopgaven. Niet alleen om te wijzen op het behoud van cultuur en erfgoed, maar ook om een ander perspectief te bieden op de fysieke leefomgeving van inwoners en op de kansen die daar liggen voor cultuur en erfgoed. Provincie Zeeland gaat Zeeuwse gemeenten en bedrijven stimuleren om hetzelfde te doen. Erfgoed en cultuur zijn een innovator en de sector kan transitie vertalen en (ruimtelijk) verbeelden naar de samenleving. 'Design thinking' is van waarde voor transitie en opgaven zelf. De cultuurhistorische kwaliteit van de leefomgeving draagt bij aan een aantrekkelijke	
--	--	---	--

		leefomgeving. In de provinciale omgevingsvisie wordt erfgoed ingezet als een even belangrijke als kwetsbare bron voor het realiseren van maatschappelijke opgaven (zoals recreatie en ontspanning, energietransitie, bodemdaling en klimaatadaptatie).	
Nieuw erfgoed Provincie Zeeland wil ruimte voor nieuw erfgoed. Dit kan gaan om erfgoed uit de Tweede Wereldoorlog, monumenten uit de wederopbouwperiode inclusief Post-53 erfgoed, post-65 erfgoed (erfgoed van na 1953 en 1965) en het immaterieel erfgoed van ‘nieuwe’ Zeeuwen (bijvoorbeeld overzeese handelaren uit de 17e eeuw, wederopbouw immigranten en de huidige arbeidsmigranten). Alles wat door vroegere en huidige (nieuwe) inwoners als dusdanig gewaardeerd werd en wordt, moet een plek kunnen krijgen in ons erfgoedbeleid.	Het bieden van ruimte om nieuw (im)materieel erfgoed aan te dragen, zodat het provinciale erfgoed een breed gedragen basis heeft.	<i>Wat wordt extra gedaan?</i> De waardering en het aanwijzen van nieuw erfgoed is complex. Het gaat vaak om erfgoed dat dichtbij mensen staat en soms niet door de eigenaar of beoefenaar als erfgoed gezien wordt. Het erfgoedlabel kan een verstikkende werking hebben of een restrictie zijn. Voor het erkennen van nieuw erfgoed is de dialoog met de (nieuwe) Zeeuw daarom van groot belang.	Stimuleren.

Grensoverstijgende samenwerking Als grensregio is er een natuurlijke loop van inwoners over en weer. Er wordt van elkaars voorzieningen gebruik gemaakt en er is een gedeelde cultuur. Provincie Zeeland wil de uitwisseling en krachtenbundeling met Vlaanderen continueren. Daarbij vormt het NOVI-gebied North Sea Port District een aanjager.	Het samenwerken over de grenzen heen en publieksverbreding.	<i>Wat blijft de Provincie doen?</i> In november 2022 is een Zeeuwse propositie voor een Regio Deal ingediend waarin cultuur een belangrijke rol speelt als aanjager van de innovatie in het gebied. Provincie Zeeland investeert in grensoverstijgende broedplaatsen, een talentontwikkelingsprogramma en de subsidieregeling cultuurversterking en cultuurinnovatie in het kader van de Regio Deal North Sea Port District (2024-2027). Deze Regio Deal is gehonoreerd en in uitvoering. De verdere samenwerking met Vlaanderen wordt ingevuld met een uitwisseling tussen het Gents Kunstenoverleg en de Zeeuwse cultuursector (CB Zeeland en Zeeuws Cultuuroverleg). Hierdoor wordt kennis en ervaring gedeeld. <i>Wat wordt extra gedaan?</i> Er wordt extra capaciteit ingezet om de relatie met Gent en het NOVI-gebied North Sea Port District verder uit te bouwen.	Faciliteren en verbinden.
---	--	---	----------------------------------

4. Financiën

Hieronder zijn twee financiële overzichten te vinden. 2025 is een overgangsjaar en heeft daarom een separate begroting. Daaronder is de meerjarenbegroting 2026 – 2032 te vinden.

a) Ombuiging binnen de begroting

De Uitvoeringsagenda bevat ambities die niet geheel bekostigd kunnen worden uit de bestaande middelen (structureel noch incidenteel). Om deze ambities waar te maken zonder nieuwe middelen, is een ombuiging binnen de begroting noodzakelijk. Er is een ombuiging van € 1 mln. nodig voor de volgende zaken: ophoging voor cultuur- en erfgoedakkoord met gemeenten, makersregeling, ondersteuning (vrijwilligers)platform, talentontwikkeling en matching Rijksfondsen. De ambities rondom Collectiecentrum Zeeland en presentatieruimte moderne kunst zijn hierin nadrukkelijk niet meegenomen, die vragen meer uitwerking en een eigen besluitvormingstraject.

b) Incidenteel versus structureel

Gekoppeld aan het coalitieprogramma zijn voor een aantal onderwerpen incidentele middelen beschikbaar gesteld. Momenteel worden uit deze incidentele middelen activiteiten gefinancierd die vallen onder de “basis” voor het erfgoed en cultuurbeleid. Het gaat om de middelen voor de ondersteuning van musea, provinciale ophoging van de restauratiesubsidie monumenten, de kwaliteitsimpuls erfgoed, de doorontwikkeling van de nieuwe ondersteuningsorganisatie, de uitvoering van de cultuurmonitor en middelen ter stimulering van een professioneel kunstklimaat. Besluitvorming hieromtrent wordt betrokken bij de Voorjaarnota 2025.

	2025
Basis voor Cultuur en Erfgoed	
Erfgoed Zeeland (IKS)*	€ 2.007.328
CBK (IKS)	€ 381.679
Zeeuws Museum (IKS)	€ 2.815.699
ZB Bibliotheek van Zeeland (IKS) (incl. Switch)	€ 7.640.019
Regioarrangementen	€ 500.000
Musea (Watersnoodmuseum, Maritiem MuZEEum, Bevrijdingsmuseum en Industrieel Museum)	€ 800.000
Diversen (IPO, Cultural Board, grensoverschrijdende samenwerking)	€ 271.591
Restauratie Rijksmonumenten	€ 3.350.915
Depotbeheer Archeologie	€ 50.705
Erfgoed overig (erfgoedmonitor, ROP, Liberation Route)	€ 313.347
Theaterproductiehuis Zeeland (IKS)	€ 606.000
Film by the Sea (IKS)	€ 145.028
Vestrock	€ 39.000
Het Zeeuws Orkest (IKS)	€ 358.789
Muziekpodium Zeeland (IKS)	€ 196.230
Participatie & publieksverbreding	
Stichting Behoud Hoogaars	€ 14.500
Stoomtrein Goes-Borsele	€ 43.252
Gilde van Vrijwillige molenaars	€ 2.500
Instandhouding Rijksmonumenten (o.a. draaipremie molens)	€ 24.295
Kwaliteitsimpuls erfgoed	€ 1.241.934
Bevrijdingsfestival	€ 57.000
Jeugd & jongeren	
Cultuurbus	€ 115.000
Talent- en beroepsontwikkeling	€ 1.196.550
Regeling jongerencultuur (SPUK)	€ 192.797
Poptrajecten	€ 51.500
Kunstbende	€ 20.500
Zeeuws Jeugdorkest	€ 15.000
Stichting Dansz	€ 5.000
Stichting Danzee (Dansdroom)	€ 5.000
Cultuureducatie met kwaliteit 4 (CmK 4)	€ 221.637
HZ Cult	€ 113.070
Kamerorkest Ty	€ 20.000
Jeugdtheaterschool Zeeland	€ 50.000
Theaterloods B	€ 25.000
Kinderkunstweek	€ 25.000
Kunstcrew XXL (Cultuureducatie Eindeloos Eiland Festival)	€ 15.000
Makersklimaat & kennisontwikkeling	
HZ- Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving	€ 738.127
Documentaire- en Publicatiefonds	€ 50.000
Provinciale Onderzoeksagenda Archeologie Zeeland (POAZ)	€ 75.000
Ondersteuning makers	€ 10.075
Innovatie & transitie	
Erfgoed Deal Meester vd Heijden groeve	€ 561.940
Erfgoed Deal Landfront Vlissingen	€ 342.000
Regiodeal	€ 2.085.000
totaal	€ 26.793.007
* excl. Huursubsidie (wordt herijkt)	

	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
3.1 Basis voor cultuur & erfgoed							
Intrinsieke waarde	€ 275.000,00	€ 275.000,00	€ 275.000,00	€ 275.000,00	€ 275.000,00	€ 275.000,00	€ 275.000,00
Interbestuurlijk toezicht gebouwd erfgoed en archeologie	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Bibliotheekwerk	€ 2.149.189	€ 2.149.189	€ 2.149.189	€ 2.149.189	€ 2.149.189	€ 2.149.189	€ 2.149.189
Archeologisch depot*	PM	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Ondersteuningsorganisaties	€ 8.435.437	€ 8.237.422	€ 8.237.422	€ 8.237.422	€ 8.237.422	€ 8.237.422	€ 8.237.422
Restauratieopgave rijksmonumenten	€ 3.195.915	€ 3.195.915	€ 3.195.915	€ 3.195.915	€ 3.195.915	€ 3.195.915	€ 3.195.915
Akkoord cultuur en erfgoed met Zeeuwse gemeenten	€ 700.000	€ 700.000	€ 700.000	€ 700.000	€ 700.000	€ 700.000	€ 700.000
Meerjarige subsidies kunsten en festivals	€ 1.807.031	€ 1.807.031	€ 1.807.031	€ 1.807.031	€ 1.807.031	€ 1.807.031	€ 1.807.031
Musea	€ 3.769.898	€ 3.769.898	€ 3.769.898	€ 3.769.898	€ 3.769.898	€ 3.769.898	€ 3.769.898
Collectiecentrum Zeeland	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
IPO Cultuur	€ 13.382	€ 13.382	€ 13.382	€ 13.382	€ 13.382	€ 13.382	€ 13.382
Subtotaal 3.1 Basis voor cultuur & erfgoed	€ 20.345.851	€ 20.147.836	€ 20.147.836	€ 20.147.836	€ 20.147.836	€ 20.147.836	€ 20.147.836
3.2 Participatie & Publieksverbreding							
Zichtbaarheid	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000
Publieksarcheologie	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
Immaterieel erfgoed	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000
Vrijwilligers	€ 147.500	€ 147.500	€ 147.500	€ 147.500	€ 147.500	€ 147.500	€ 147.500
Herdenken en vieren	€ 527.221	€ 188.438	€ 527.221	€ 188.438	€ 527.221	€ 188.438	€ 527.221
Subtotaal 3.2 Participatie & Publieksverbreding	€ 1.124.721	€ 785.938	€ 1.124.721	€ 785.938	€ 1.124.721	€ 785.938	€ 1.124.721
3.3 Jeugd & jongeren							
Cultuur- en erfgoededucatie	€ 515.637	€ 515.637	€ 515.637	€ 294.000	€ 294.000	€ 294.000	€ 294.000
Cultuur- en erfgoedbeoefening	€ 172.000	€ 172.000	€ 172.000	€ 172.000	€ 172.000	€ 172.000	€ 172.000
Talent- en beroepsontwikkeling	€ 348.246	€ 348.246	€ 348.246	€ 348.246	€ 348.246	€ 348.246	€ 348.246
Impuls jongerencultuur							
Subtotaal 3.3 Jeugd & jongeren	€ 1.035.883	€ 1.035.883	€ 1.035.883	€ 814.246	€ 814.246	€ 814.246	€ 814.246
3.4 Makersklimaat & kennisontwikkeling							
Provinciale Onderzoeksagenda Archeologie Zeeland (POAZ)	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000
Professioneel kunstklimaat	€ 100.000,00	€ 100.000,00	€ 100.000,00	€ 100.000,00	€ 100.000,00	€ 100.000,00	€ 100.000,00
Productie	€ 424.295,00	€ 424.295,00	€ 424.295,00	€ 424.295,00	€ 424.295,00	€ 424.295,00	€ 424.295,00
Onderzoek en opdrachten	€ 749.147,74	€ 749.147,74	€ 749.147,74	€ 749.147,74	€ 749.147,74	€ 749.147,74	€ 749.147,74
Subtotaal 3.4 Makersklimaat & kennisontwikkeling	€ 1.348.443	€ 1.348.443	€ 1.348.443	€ 1.348.443	€ 1.348.443	€ 1.348.443	€ 1.348.443
3.5 Innovatie & transitie							
Herbestemming en verduurzaming van gebouwd erfgoed	€ 265.000	€ 265.000	€ 265.000	€ 265.000	€ 265.000	€ 265.000	€ 265.000
Transitieopgaven in de fysieke leefomgeving							
Nieuw erfgoed	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Grens overstijgende samenwerking	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Regiodeal	€ 687.500	€ 687.500					
Subtotaal 3.5 Innovatie & transitie	€ 1.027.500	€ 1.027.500	€ 340.000	€ 340.000	€ 340.000	€ 340.000	€ 340.000
Totaal Uitvoeringsagenda**	€ 24.882.398	€ 24.345.600	€ 23.996.883	€ 23.436.463	€ 23.775.246	€ 23.436.463	€ 23.775.246
*De kosten hiervan vallen binnen de begroting, maar zijn nog niet duidelijk							
**Hierin is de 1 mln. ombuiging nog niet meegenomen.							

5. Bijlagen

Bijlage I. De visie van Provincie Zeeland op participatie

Provincie Zeeland werkt sinds 2022 met een participatievisie. Er zijn twee participatievormen: overheidsparticipatie en burgerparticipatie. Overheidsparticipatie gaat over het meedoen van inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en medeoverheden bij de vorming van provinciaal beleid. Het doel: beleid herkenbaar maken en kennis en kunde ophalen bij de belanghebbenden. Burgerparticipatie verwijst naar het ondersteunen van initiatieven van inwoners of maatschappelijke organisaties. Het doel: onderzoeken of het ondersteunen/realiseren van een initiatief mogelijk is. De eerste vorm (overheidsparticipatie) is ingezet bij de ontwikkeling van de 'Uitvoeringsagenda cultuur en erfgoed (2025-2032)'. Het is een doeltreffend middel om de beleidsuitvoering te versterken door belanghebbenden in de voorfase actief te betrekken.

Hoe denken belanghebbenden mee?

Voor het maken van de nieuwe uitvoeringsagenda maakt Provincie Zeeland gebruik van verschillende bouwstenen. Denk aan het koersdocument 'Meer waarde voor cultuur en erfgoed in Zeeland (2025-2032)', de Zeeuwse Omgevingsvisie 2021, het coalitieakkoord 'Met Zeeland, voor Zeeland!', de lokale, regionale en (inter)nationale trends en ontwikkelingen en onderzoek en data. En ook de cultuur- en erfgoedsector in de provincie Zeeland denkt mee. In 2024 zijn een brede kring belanghebbenden uit de Zeeuwse cultuur- en erfgoedsector en medeoverheden betrokken bij de ontwikkeling van de uitvoeringsagenda. Het doel? Draagvlak creëren.

In verschillende werkvormen, waaronder een klankbordgroep, beleidstafels, stakeholder- en denktanksessies zijn kennis, ervaringen en perspectieven van belanghebbenden op het gebied van cultuur en erfgoed bij elkaar gebracht. Deze uitvoeringsagenda, inclusief het visuele verslag van de opbrengsten, is hiervan het resultaat.

Klankbordgroep(leden) Uitvoeringsagenda cultuur en erfgoed 2025-2032

- (Erfgoedvereniging Heemschut)
- (Cultural Board)
- (Wij zijn de (Zeeuwse) kunsten)
- (Gemeente Middelburg)
- (Samenwerkingsverband Welzijnszorg Oosterschelderegio)
- (Wij zijn de (Zeeuwse) kunsten)

- (Cultural Board)
- (Zeeuws Cultuuroverleg)
- , In memoriam (Wij zijn de (Zeeuwse) kunsten)
- (Zeeuwse Erfgoed Coöperatie)
- Young professional)

Vorm van participatie	Rol belanghebbenden	Rol provincie	Wisselwerking	Participatie-instrumenten	Onderwerpen
Niveau adviseren	Belanghebbenden hebben de mogelijkheid om advies te geven over voorgenomen (uitvoering) van beleid. Het advies is niet bindend.	De Provincie vraagt belanghebbenden om advies voordat er begonnen wordt met het ontwikkelen/uitvoeren van beleid.	Alternatieve ideeën, definities of oplossingen worden uitgewisseld.	Klankbordgroep Zeeuwse ambassadeurs	○ Ontwikkelp proces, opzet en uitwerking uitvoeringsagenda. ○ De (intrinsieke waarde) van cultuur en erfgoed: ambassadeurschap en strategische positionering.

Bijlage II. Uitgangspunten Regeling Meerjarige subsidie kunsten en festivals

Vertrekpunt

Provincie Zeeland blijft de kunstensector ondersteunen. Hierbij is aandacht voor de werkprijktijk van de sector, artistieke bijdragen (onafhankelijk te toetsen) en vraagstukken in relatie tot toepassing van culturele codes. Provincie Zeeland neemt alleen meerjarige verantwoordelijkheid voor activiteiten of programma's die het basisaanbod, dat door Zeeuwse gemeenten gesubsidieerd wordt, aanvullen. Deze aanvulling moet aansluiten bij de provinciale doelen opgenomen in deze uitvoeringsagenda. Zie het onderdeel 'meerjarige subsidies kunsten en festivals' van het thema 'basis voor cultuur & erfgoed' in deze uitvoeringsagenda.

Hoe geeft Provincie Zeeland de ondersteuning vorm?

Er wordt een subsidieregeling opgesteld voor de uitvoerende kunstorganisaties. De eerste openstelling zal zich richten op de periode 2026-2028, die daarmee aansluit bij het tussentijdse evaluatiemoment van de uitvoeringsagenda. De intentie is deze meerjarige insteek ook voor de periode 2029 tot en met 2032 door te zetten. De uitkomst van de evaluatie zal daarin meegenomen worden. Bij de regeling zal worden gewerkt met een onafhankelijke adviescommissie voor in ieder geval de beoordeling van de artistiek-inhoudelijke kwaliteit.

63

Hoeveel is er in totaal jaarlijks beschikbaar?

Er is in de basis € 1.807.031,-- per jaar beschikbaar voor uitvoering van de regeling voor de gehele periode van de uitvoeringsagenda. Met de evaluatie in 2028 wordt concreet ruimte ingebouwd voor bespiegeling en mogelijke tussentijdse bijstellingen. De totale beschikbare middelen worden verdeeld over de disciplines theater, muziek, film en beeldende kunsten. In de regeling wordt het beschikbare bedrag verdeeld in subsidieplafonds per discipline. Verder zal het aantal te honoreren aanvragen beperkt worden om versnippering tegen te gaan en om samenwerking te stimuleren.

Waar kun je voor aanvragen?

- Culturele activiteiten die bijdragen aan de provinciale doelstellingen uit de uitvoeringsagenda.
- De activiteiten dragen in ieder geval bij aan het stimuleren van culturele producties in Zeeland en/of talentontwikkeling van cultuurprofessionals.
- Een verbinding van deze activiteiten met (talent)ontwikkeling voor jeugd/jongeren is een pre.

- Een bijdrage van deze activiteiten aan innovatie en de grote transitieopgaven is eveneens een pre.

Wie kan aanvragen?

- Minimaal 1 kunstenorganisatie, maar bij voorkeur een alliantie van (kunsten)organisaties, zzp'ers en andere betrokkenen.
- Podia en andere organisaties die gerekend worden tot de basisvoorzieningen en primair door één van de Zeeuwse gemeenten ondersteund worden, kunnen niet zelfstandig een aanvraag indienen. Zij kunnen wel deel uitmaken van een alliantie.
- Een festivalorganisatie kan alleen zelfstandig een aanvraag indienen als zij gerekend wordt tot de Nederlandse basisinfrastructuur, af te meten aan de opname van het festival in een van de meerjarenregelingen van de Rijksfondsen of de BIS regeling. Andere festivals kunnen wel deelnemen in een alliantie.
- De provinciale ondersteuningsorganisatie(s) mogen deelnemen in een alliantie, maar niet extra diensten & kosten opvoeren in de aanvraag die bovenop de direct met hen afgesproken subsidie en prestatieafspraken komen.
- ZZP'ers kunnen deel uitmaken van de alliantie, maar niet als penvoerder optreden.
- De penvoerder van de aanvraag dient (boven)provinciaal bereik en belang te hebben.

Bijlage III. Begrippenlijst

Agenderen	Agenderen start met aandacht vragen en ervoor zorgen dat een onderwerp op de politieke agenda komt van Provincie Zeeland, maar ook bij andere partijen die met hun aandacht en acties bijdragen aan het onderwerp. Als een onderwerp geagendeerd is, moet er ook een actie op volgen.
Amateurkunsten	Alle vormen van het actief beoefenen en artistiek ontwikkelen van kunst op niet professionele basis.
Ambacht	Een ambacht is een vak waarbij objecten met de hand gemaakt worden, soms met oude machines, waardoor een uniek product ontstaat. In deze uitvoeringsagenda doelen we op de 'oude' ambachten zoals houtbewerking en herstel- en restauratiewerkzaamheden.
Ambassadeurschap	Ambassadeurschap wordt in deze uitvoeringsagenda gebruikt in de meer informele vorm, van de 'goodwill' ambassadeur. Dit type ambassadeur probeert een organisatie of zaak meer bekendheid te geven en meer draagvlak voor de zaak bij anderen te creëren.
Archeologie	Archeologie is de wetenschap van het bestuderen van het menselijk verleden aan de hand van resten die begraven zijn in de ondergrond. Archeologische artefacten (zoals bijvoorbeeld aardewerk, glas, metalen, hout en botten), maar ook resten van gebouwen, begravingen, verkleuringen in de grond en ook de grond zelf kunnen helpen om het verhaal van de diepe geschiedenis te begrijpen en te vertellen. In Nederland zijn er strenge regels en protocollen voor de archeologie. Deze zijn vastgelegd in de Erfgoedwet en de KNA (Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie).
Archeologisch depot	Provincie Zeeland is eigenaar van alle archeologische vondsten uit officiële opgravingen en heeft de wettelijke plicht om een plek te onderhouden waar deze vondsten onder de juiste omstandigheden worden bewaard. Het Zeeuws Archeologisch Depot is deze plek voor onze provincie. Hier worden alle archeologische vondsten die zijn opgegraven en alle bijbehorende documenten (foto's, rapporten, tekeningen, verslagen et cetera) bewaard. Het doel is om de archeologische vindplaats zo compleet mogelijk te bewaren, zodat in de toekomst met nieuwe technieken of met nieuwe vragen, opnieuw naar de vindplaats gekeken kan worden. Het depot is dan ook een plek waar onderzoek gedaan kan worden. Daarnaast kunnen musea of andere instellingen die iets willen laten zien aan het brede publiek over de Zeeuwse geschiedenis objecten aanvragen bij het depot om te presenteren.

Beheren	Beheren gaat over het overleveren van een (onroerend) goed en daar de zorg en verantwoordelijkheid voor dragen.
BIS	BIS staat voor Basis Infrastructuur. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de landelijke BIS en de lokale BIS. De landelijke culturele basisinfrastructuur is een vierjarige subsidieverlening aan culturele instellingen op het gebied van podiumkunsten, regionale musea en sectorcollecties, beeldende kunst, film, letteren en ontwerp, ontwikkelfunctie en bovensectorale ondersteunende instellingen. De lokale basisinfrastructuur gaat over de door gemeenten gesubsidieerde culturele organisaties die op lokaal niveau van belang zijn en belangrijke schakels vormen in het culturele ecosysteem.
Broedplaats	Een broedplaats is een ontmoetingsplek waar makers de ruimte vinden om te ontmoeten, werken, ontwikkelen en experimenteren, indien mogelijk met betaalbare werk- en/of presentatieruimtes.
Canon van Zeeland	De Canon van Zeeland is een lijst van vensters (onderwerpen), die de belangrijkste ontwikkelingen markeren in de Zeeuwse geschiedenis, net zoals de Canon van Nederland. De Canon kan ingezet worden voor informatieve en educatieve doeleinden. Hiermee wordt de regionale geschiedenis concreter.
Culturele Codes	De Governance Code Cultuur is samen met de Fair Practice Code en de Code Diversiteit & Inclusie bedoeld voor een gezonde en veerkrachtige cultuursector. Iedere code heeft een eigen focus. De Governance Code Cultuur richt zich op goed bestuur en toezicht, de Fair Practice Code op een stevigere arbeidsmarktpositie van mensen werkzaam in de sector en de Code Diversiteit & Inclusie op een structurele verankering van diversiteit en inclusie binnen de organisatie. Deze codes zijn opgesteld voor én door de cultuursector en kwamen tot stand in overleg met en op aanraden van culturele organisaties. De codes sluiten inhoudelijk op elkaar aan en versterken elkaar.
Cultuur en erfgoed	Cultuur en erfgoed zijn een bouwsteen voor het goed wonen, werken en leven in Zeeland. Ze dragen bij aan de Zeeuwse samenleving en bieden daarmee als volgt meerwaarde(n): een belangrijke drager van de Zeeuwse identiteit, een impuls voor een aantrekkelijke en leefbare leefomgeving, bijdragen aan de ontwikkeling van de Zeeuw en de Zeeuwse identiteit en een bron van inspiratie voor innovatie.

Cultuurbeoefening	Het zelf uitoefenen van cultuur en erfgoed in de vrije tijd en op school. Het Rijk gebruikt deze naam voor de combinatie van amateurkunsten, erfgoedbeoefening, cultuureducatie en erfgoededucatie, binnen- en buitenschools.
Cultuureducatie	In deze agenda doelen wij op: het doelbewust leren over en door middel van cultuur binnen het onderwijs.
Cultuurprofessional	Een cultuurprofessional kan een maker zijn, maar ook iemand die zich beroepsmatig bezighoudt met cultuur, zoals het ontwikkelen van cultuureducatieprogramma's of het begeleiden van talenten of vrijwilligers.
Deskundigheidsbevordering	Verbeteren van kennis, expertise en vaardigheden. In deze agenda gaat deskundigheidsbevordering over alle vormen van verbeteren van kennis, expertise en vaardigheden die niet tot de artistieke uitvoering behoren. Denk hierbij aan taken die door vrijwilligers uitgevoerd worden, leiderschapstrainingen, intervisie van ambtenaren, cultuurdocent et cetera.
Erfgoededucatie	In deze agenda doelen wij op: het doelbewust leren over en door middel van erfgoed binnen het onderwijs.
Erfgoedprofessional	Een erfgoedprofessional is werkzaam in de erfgoedsector en beschermt en maakt erfgoed toegankelijk op verschillende manieren.
Erfgoedwerkplaats	De erfgoedwerkplaats is een plek waar de Zeeuwse geschiedenis wordt gelinkt aan de opgaven van de toekomst. Vakmensen, ambachtslieden en ontwerpers komen hier samen. Om te maken, te restaureren, te ontmoeten, elkaar te inspireren en om Zeeuwse verhalen door te geven. De erfgoedwerkplaats is een broedplek voor vakmanschap en creativiteit. Zo blijft het Zeeuws erfgoed zichtbaar en springlevend in het collectieve geheugen van jong en oud.
Extrinsieke waarde	De waarde die cultuur en erfgoed aan andere opgaven en processen kan toevoegen.
Faciliteren	Faciliteren is het mogelijk maken, vergemakkelijken of ondersteunen van een proces, activiteit of gebeurtenis. Het omvat het bieden van middelen, hulp of voorwaarden die nodig zijn om iets te laten plaatsvinden of te laten verlopen.
Festivals	Een tijdelijke plek om cultureel aanbod te presenteren.

Gebiedsbiografie	Een gebiedsbiografie belicht in woord en beeld hoe een gebied in de loop van de tijd veranderde onder invloed van de wisselwerking tussen mens en natuur en hoe het verleden in het hedendaagse landschap doorwerkt. Een gebiedsbiografie beschrijft de levensloop van het (stedelijke) landschap in een gebied. Dit kan een provincie, gemeente, regio of een kleiner gebied zijn. Belangrijk is dat 'landschap' niet alleen iets tastbaars is (het 'fysieke', 'functionele' of 'materiële' landschap) maar ook een sociale dimensie heeft (het 'sociale' en 'mentale' landschap). Daarom is het logisch dat bewoners bij het maken van een gebiedsbiografie betrokken zijn. Een gebiedsbiografie heeft als doel om de historie én het heden van gebieden en hun bewoners beter te begrijpen en dat begrip te benutten als inspiratiebron voor visie- en planvorming over toekomstige ontwikkelingen in de leefomgeving.
Gebouwd erfgoed	Het Zeeuwse erfgoed is een belangrijke drager van onze identiteit. De talrijke monumenten zijn het niet alleen waard om behouden te blijven, maar dienen ook zoveel mogelijk benut te worden en beleefbaar te zijn. In totaal zijn er ruim 3.700 rijksmonumenten in Zeeland, van verschillende categorieën. Een aantal van deze categorieën hebben meer aandacht en ondersteuning nodig. Dit geldt voor ons religieus erfgoed, agrarisch erfgoed, industrieel erfgoed en molens.
Groene cultuurhistorische elementen	Groene cultuurhistorische elementen, ook wel groen erfgoed genoemd, zijn alle groenaanleggen. Denk aan tuinen, parken, woonwijken, verdedigingswerken, begraafplaatsen, buitenplaatsen en landgoederen. Deze zijn in het verleden aangelegd door mensen en blijven bewaard voor volgende generaties. Onder deze noemer vallen ook cultuurlandschappen zoals (hakhout-)bossen, houtwallen en heggen langs percelen of wegen. Een deel van het groene erfgoed is beschermd als rijksmonument. Zeeland telt 84 rijksbeschermden tuinen, parken en begraafplaatsen. Er zijn nog 34 beschermden kastelen en buitenplaatsen in Zeeland. Deze monumenten zijn onlosmakelijk verbonden met de omliggende groene parken en landgoederen.
Historische landschaps-elementen- en inrichting	Het Zeeuwse landschap is opgebouwd uit bepaalde kenmerkende structuren en elementen. De kernkwaliteiten van dit landschap bestaan uit tal van gebieden met bijzondere natuur- en landschapswaarden. Ook de karakteristieke openheid en de duisternis van het agrarische landschap draagt bij aan het ervaren van een gevoel van rust, stilte en ruimte. De vele verschillende landschappen en de natuurlijke en cultuurhistorische landschapselementen vertellen het verhaal van het ontstaan van Zeeland: de geschiedenis van Zeeland en haar inwoners.

Intrinsieke waarde	De waarde die cultuur en erfgoed van zichzelf hebben voor mens en maatschappij.
Immaterieel erfgoed	Immaterieel erfgoed is de schakel tussen heden, verleden en toekomst. Het is cultuur van nu, geeft een gevoel van verbondenheid met vorige generaties en is tegelijkertijd ook toekomstgericht omdat mensen het willen doorgeven aan volgende generaties. Voorbeelden van Zeeuws immaterieel erfgoed zijn ring- en sjeesrijden op Walcheren en Zuid-Beveland, krulbollen in Zeeuws-Vlaanderen of straô op Schouwen-Duiveland. Onder immaterieel erfgoed vallen tradities, gebruiken, feesten, spellen en ambachten. Maar ook streektaal en volkscultuur in de breedste zin van het woord.
Jeugd	Mensen in de leeftijdscategorie van 0-15 jaar.
Jongeren	Mensen in de leeftijdscategorie van 16-27 jaar.
Kunsten	Een absolute definitie is er niet. De betekenis is zo divers als de mensen die het creëren en ervaren. Het maken van kunsten kan heel breed omschreven worden als de bewuste creatie van iets betekenisvols, met behulp van vaardigheid en verbeelding.
Kunstdisciplines	De verschillende uitingsvormen in de kunsten worden onderverdeeld in disciplines. Het aantal disciplines is gegroeid met de ontwikkeling van nieuwe expressievormen en -technieken, naar zowel nieuwe disciplines als subgroepen. De scheidslijnen zijn in de uitvoering niet altijd even scherp, ook omdat er bij creatieve activiteiten vaak meerdere disciplines betrokken worden. Wij hanteren de volgende onderverdeling: beeldende kunsten (schilderen, beeldhouwen, vormgeving, architectuur, audiovisueel), podiumkunsten (theater, klassieke muziek en popmuziek), dans, film en literatuur.
Maker/kunstenaar	Iemand met een kunstzinnig beroep. Vanuit een artistieke gedachte maakt men iets; fysiek, schriftelijk, digitaal, mondeling of visueel met een (specifieke) boodschap aan publiek.
Makersklimaat	Omstandigheden (gebouwen, financiële mogelijkheden, netwerk, partners et cetera) waarin makers de gelegenheid krijgen en nemen om hun beroep uit te oefenen en zich te kunnen ontwikkelen.
Matching	Het meefinancieren van een project of regeling met een medeoverheid of (landelijk) fonds.

Mid-career	Een persoon die tussen vijf en vijftien jaar werkzaam is als professional in de cultuur- en erfgoedsector.
Nieuw erfgoed	Nieuw erfgoed gaat over onderwerpen, monumenten en verhalen die dichtbij ons staan in de tijd. Door het verstrijken van de tijd komt er steeds meer erfgoed bij. Denk bijvoorbeeld aan Tweede Wereldoorlog erfgoed, monumenten uit de wederopbouwperiode inclusief post-53 erfgoed, post-65 erfgoed (erfgoed van na 1953 en 1965) en het immaterieel erfgoed van 'nieuwe' Zeeuwen (bijvoorbeeld overzeese handelaren uit de 17e eeuw, wederopbouw immigranten en de huidige arbeidsmigranten). Alles wat door onze vroegere en huidige (nieuwe) inwoners als dusdanig gewaardeerd werd en wordt, moet een plek kunnen krijgen in ons erfgoedbeleid.
Ondersteuningsorganisatie	Culturele of erfgoed organisatie die als primaire taak heeft de organisaties en medewerkers in de cultuur- en erfgoedsector te ondersteunen.
Podia	Een vaste plek om cultureel aanbod te presenteren, met name de podiumkunsten.
Regisseren	Regisseren gaat over het in staat zijn om (met kennis van de politieke en bestuurlijke context) besluitvormingsprocessen en netwerken te verbinden en over het organisatietalent om belanghebbenden blijvend bij het proces te betrekken.
Stimuleren	Stimuleren betreft het nemen van maatregelen om iets te bevorderen.
Strategische positionering	Strategische positionering gaat over het bepalen op welke manier de Provincie haar beleid uitvoert en een positie creëert ten opzichte van haar medeoverheden en stakeholders.
Talent- en beroepsontwikkeling	Talentontwikkeling is een proces dat zich richt op ontdekken en/of ontwikkelen van de vaardigheden en capaciteiten van mensen. In de context van de uitvoeringsagenda gebruikt de Provincie het voor de doelgroep van de amateur- en professionele beoefenaar van cultuur en erfgoed. Er wordt gesproken van (talent)ontwikkeling wanneer de doelgroep van het project of de activiteit amateurs zijn en van beroepsontwikkeling wanneer de

doelgroep mensen betreft die al werken als maker/kunstenaar of in één van de erfgoedspecialismen (restauratie, ambacht, archeologie, et cetera).

Tentoonstellingsruimte

Een vaste plek om beeldende kunsten of erfgoed te presenteren.

Toezicht houden

Toezicht is het verzamelen van informatie over de vraag of een handeling of zaak voldoet aan de daaraan gestelde eisen. Daarna wordt de informatie beoordeeld en kan er worden ingegrepen als dat nodig is.

Verbinden

Verbinden gaat over het actief met elkaar in contact brengen van organisaties, mensen met gemeenschappelijke doelen en ambities.

Uitvoeringsorganisatie

Culturele of erfgoed organisatie die als primaire taak heeft cultureel aanbod voor publiek te verzorgen.

Verdrag van Faro

Het Verdrag van Faro stelt dat erfgoed meer dan nu een functie kan hebben voor de samenleving. Niet alleen de historische plek zelf, het voorwerp, de traditie enzovoort is belangrijk, maar vooral ook de verschillende betekenissen en het gebruik ervan. Erfgoed is bovendien een bron voor ruimtelijke, sociale, economische en democratische ontwikkeling als alle belanghebbenden daar een betrokkenheid bij hebben. De cruciale elementen zijn samen te vatten in drie punten:

- o Erfgoed als kwaliteit van een samenleving (erfgoed als sociale waarde);
- o Erfgoed is een mensenrecht: iedereen en elke gemeenschap heeft recht op betrokkenheid bij erfgoed;
- o Democratisering van erfgoed.

Zeeuwse integrale gebiedenaanpak

Zoals de naam suggereert gaat een gebiedenaanpak over het werken aan opgaven binnen een bepaald gebied. Provincie Zeeland zet in op praktijkkennis en expertise vanuit het gebied zelf om oplossingen te vinden op maat voor het gebied. Hierbij gaat de Provincie aan tafel met alle belanghebbenden in het gebied, zoals de gemeenten, lokale ondernemers, het waterschap, bewoners et cetera. Ook alle relevante onderwerpen zitten hierbij aan tafel, zoals natuur, economie, boeren en natuurlijk erfgoed. De kenmerken van het gebied staan hierin centraal: wat kan

hier heel goed en waar zitten beperkingen en hoe kan de beschikbare ruimte in het gebied het beste benut worden?

Bijlage IV. Bronnenlijst

- Canon van Nederland: <https://www.canonvannederland.nl/nl/embed?id=24559>
- Gebiedsbiografie: <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2021/01/01/gebiedsbiografie-als-basis-voor-ontwikkelingen-in-de-fysieke-leefomgeving>
- Groen erfgoed: <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/groen-erfgoed>
- Zeeuwse Ankers: <https://www.zeeuwseankers.nl/verhaal/de-zeeuwse-erfgoedlijnen>